



Vattenvård

Sammanfattning

Miljö- och jordbruksutskottet behandlar i detta betänkande 48 motionsyrkanden från de allmänna motionstiderna 2012 och 2013. Motionsförslagen avser bl.a. Sveriges arbete inom ramen för EU:s strategi för Östersjön och Helcom, åtgärder mot vattenföroreningar och övergödning samt skydd för grund- och dricksvatten. Samtliga motionsförslag avstyrks, i huvudsak med hänvisning till att arbete pågår i de berörda frågorna. I ärendet finns 18 reservationer (S, MP, SD och V).

Innehållsförteckning

Sammanfattning	1
Utskottets förslag till riksdagsbeslut	3
Redogörelse för ärendet	7
Ärendet och dess beredning	7
Utskottets överväganden	8
Östersjön	8
Vattenföroreningar	12
Övergödning	19
Vattentäkter	28
Övriga frågor	32
Reservationer	38
1. Havsmiljön i Östersjön, punkt 1 (S)	38
2. Helcom, punkt 2 (S)	39
3. Helcom, punkt 2 (V)	39
4. Läkemedelsrester, punkt 3 (S)	40
5. Läckande vrak, punkt 4 (MP, V)	41
6. Rena kuster, punkt 5 (S, SD, V)	42
7. EU:s vattendirektiv och miljökvalitetsnormer, punkt 6 (MP)	42
8. Ekonomiska styrmedel och övergödning, punkt 9 (MP, V)	43
9. Näringsbalanser på gårdsnivå, punkt 10 (MP, V)	44
10. Internationellt samarbete kring kväve, punkt 12 (MP)	45
11. Toalettavfall från fartyg, punkt 13 (S, V)	45
12. Enskilda avlopp, punkt 14 (S)	46
13. Enskilda avlopp, punkt 14 (V)	47
14. Grundvatten, punkt 15 (S)	47
15. Skyddet av dricksvattentäkter, punkt 16 (S, MP, V)	48
16. Avloppsinträngning i dricksvatten, punkt 17 (S, SD)	49
17. Utfasning av tvåtaktsmotorer, punkt 18 (S, MP, V)	50
18. Miljöproblem vid småbåtshamnar, punkt 19 (MP)	50
<i>Bilaga</i>	
Förteckning över behandlade förslag	52
Motioner från allmänna motionstiden hösten 2012	52
Motioner från allmänna motionstiden hösten 2013	54

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Havsmiljön i Östersjön

Riksdagen avslår motionerna

2012/13:T411 av Anita Brodén (FP) yrkande 1,

2012/13:MJ227 av Christer Engelhardt (S),

2012/13:MJ255 av Peter Jeppsson m.fl. (S),

2013/14:MJ244 av Christer Engelhardt (S) och

2013/14:MJ286 av Peter Jeppsson m.fl. (S).

Reservation 1 (S)

2. Helcom

Riksdagen avslår motionerna

2012/13:MJ455 av Matilda Ernkrans m.fl. (S) yrkande 20,

2013/14:MJ424 av Jens Holm m.fl. (V) yrkandena 1 och 2 samt

2013/14:MJ492 av Matilda Ernkrans m.fl. (S) yrkande 28.

Reservation 2 (S)

Reservation 3 (V)

3. Läkemedelsrester

Riksdagen avslår motionerna

2012/13:MJ230 av Jan Lindholm (MP),

2012/13:MJ355 av Gustav Nilsson (M) och

2012/13:MJ460 av Sven Britton m.fl. (S) yrkandena 1 och 2.

Reservation 4 (S)

4. Läckande vrak

Riksdagen avslår motion

2012/13:MJ278 av Tina Ehn och Mats Pertoft (båda MP) yrkandena

2–4.

Reservation 5 (MP, V)

5. Rena kuster

Riksdagen avslår motionerna

2012/13:MJ455 av Matilda Ernkrans m.fl. (S) yrkande 34 och

2013/14:MJ492 av Matilda Ernkrans m.fl. (S) yrkande 44.

Reservation 6 (S, SD, V)

6. EU:s vattendirektiv och miljökvalitetsnormer

Riksdagen avslår motion

2013/14:MJ507 av Helena Leander m.fl. (MP) yrkandena 2–4.

Reservation 7 (MP)

7. EU:s vattendirektiv och reglerförmågan för svensk vattenkraft

Riksdagen avslår motion

2012/13:N366 av Jennie Nilsson m.fl. (S) yrkande 21.

8. Odlingsfria zoner

Riksdagen avslår motion

2012/13:MJ325 av Tuve Skånberg (KD).

9. Ekonomiska styrmedel och övergödning

Riksdagen avslår motion

2012/13:MJ483 av Kew Nordqvist m.fl. (MP).

Reservation 8 (MP, V)

10. Näringsbalanser på gårdsnivå

Riksdagen avslår motion

2013/14:MJ507 av Helena Leander m.fl. (MP) yrkande 6.

Reservation 9 (MP, V)

11. Återföring av fosfor

Riksdagen avslår motion

2013/14:MJ295 av Christer Adelsbo (S).

12. Internationellt samarbete kring kväve

Riksdagen avslår motion

2013/14:MJ507 av Helena Leander m.fl. (MP) yrkande 5.

Reservation 10 (MP)

13. Toalettavfall från fartyg

Riksdagen avslår motionerna

2012/13:MJ455 av Matilda Ernkrans m.fl. (S) yrkande 36 och

2013/14:MJ492 av Matilda Ernkrans m.fl. (S) yrkande 46.

Reservation 11 (S, V)

14. Enskilda avlopp

Riksdagen avslår motionerna

2012/13:MJ455 av Matilda Ernkrans m.fl. (S) yrkande 25,

2013/14:MJ424 av Jens Holm m.fl. (V) yrkande 3 och

2013/14:MJ492 av Matilda Ernkrans m.fl. (S) yrkande 33.

Reservation 12 (S)

Reservation 13 (V)

15. Grundvatten

Riksdagen avslår motionerna

2012/13:MJ455 av Matilda Ernkrans m.fl. (S) yrkande 29 och

2013/14:MJ492 av Matilda Ernkrans m.fl. (S) yrkandena 36–38.

Reservation 14 (S)

16. Skyddet av dricksvattentäkter

Riksdagen avslår motionerna

2012/13:MJ455 av Matilda Ernkrans m.fl. (S) yrkande 23,

2013/14:MJ346 av Cecilia Dalman Eek (S) och

2013/14:MJ492 av Matilda Ernkrans m.fl. (S) yrkande 31.

Reservation 15 (S, MP, V)

17. Avloppsinträngning i dricksvatten

Riksdagen avslår motionerna

2012/13:MJ455 av Matilda Ernkrans m.fl. (S) yrkande 24 och

2013/14:MJ492 av Matilda Ernkrans m.fl. (S) yrkande 32.

Reservation 16 (S, SD)

18. Utfasning av tvåtaktsmotorer

Riksdagen avslår motionerna

2012/13:MJ279 av Helena Leander och Mats Pertoft (båda MP),

2012/13:MJ455 av Matilda Ernkrans m.fl. (S) yrkande 37 och

2013/14:MJ492 av Matilda Ernkrans m.fl. (S) yrkande 47.

Reservation 17 (S, MP, V)

19. Miljöproblem vid småbåtshamnar

Riksdagen avslår motion

2012/13:MJ278 av Tina Ehn och Mats Pertoft (båda MP) yrkande 5.

Reservation 18 (MP)

20. Rensa stränder från tång

Riksdagen avslår motion

2013/14:MJ514 av Tuve Skånberg (KD).

21. Väner

Riksdagen avslår motion

2013/14:MJ219 av Jonas Gunnarsson (S).

22. Sjögull

Riksdagen avslår motion

2013/14:MJ415 av Katarina Brännström (M).

Stockholm den 23 januari 2014

På miljö- och jordbruksutskottets vägnar

Matilda Ernkrans

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Matilda Ernkrans (S), Bengt-Anders Johansson (M), Rune Wikström (M), Johan Hultberg (M), Åsa Coenraads (M), Jan-Olof Larsson (S), Sara Karlsson (S), Roger Tiefensee (C), Pyy Niemi (S), Christer Akej (M), Irene Oskarsson (KD), Josef Fransson (SD), Jens Holm (V), Kristina Nilsson (S), Jonas Gunnarsson (S), Kew Nordqvist (MP) och Lars Tysklind (FP).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

I detta betänkande behandlas 48 motionsyrkanden om vattenvårdsfrågor från de allmänna motionstiderna 2012 och 2013. De aktuella motionsförslagen avser bl.a. EU:s strategi för Östersjön, arbetet inom Helcom, åtgärder mot vattenföroreningar och övergödning, skyddet av dricksvatten och grundvatten, utfasning av tvåtaksmotorer, miljöproblem vid småbåtshamnar, rensning av tång från stränder, en samlad förvaltning av Vänern samt åtgärder för att stoppa spridningen av den invasiva vattenväxten sjögull.

Utskottets överväganden

Östersjön

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motioner (S, FP och V) om det svenska och internationella miljöarbetet i Östersjön inom ramen för EU:s Östersjöstrategi och Helcom.

Jämför reservationerna 1 (S), 2 (S) och 3 (V).

Motionerna

I motion 2013/14: MJ286 av Peter Jeppsson m.fl. (S) framhålls betydelsen av en fortsatt utveckling av miljöarbetet i och runt Östersjön. Motionärerna menar att miljöarbetet i och kring Östersjön måste intensifieras om vi vill ha en levande kust och skärgård. Samarbete är nyckeln till framgång i detta arbete, och Sverige måste agera tillsammans med grannländerna runt Östersjön för att klara miljömålen. Kontakterna och dialogen med EU och grannländerna måste kontinuerligt utökas och förstärkas. Regeringen bör därför prioritera en fortsatt utveckling av detta miljöarbete. Motsvarande synpunkter redovisas även i motion 2012/13: MJ255 av Peter Jeppsson m.fl. (S). Enligt motion 2013/14: MJ244 av Christer Engelhardt (S) är havsmiljön i Östersjön i obalans, och miljöproblemen är gränsöverskridande. Enligt motionärerna måste det internationella samarbetet för att rädda Östersjön därför prioriteras och intensifieras. Även i motion 2012/13: MJ227 av Christer Engelhardt (S) uppmärksammas att problematiken kring Östersjön är gränsöverskridande. I motion 2012/13: T411 av Anita Brodén (FP) yrkande 1 betonas behovet av ett internationellt samarbete för att bemästra de många miljöhoten mot Östersjön.

I kommittémotionerna 2013/14: MJ492 av Matilda Ernkrans m.fl. (S) yrkande 28 och 2012/13: MJ455 av Matilda Ernkrans m.fl. (S) yrkande 20 betonas det att Sverige har ett åtagande i Helsingforskonventionen (Helcom) om minskningar av kväve och fosfor i Östersjön. Motionärerna anser att regeringens åtgärder inte är tillräckliga och att regeringen därför bör återkomma till riksdagen med uppgifter om måluppfyllelsen inom ramen för Helcomåtagandet samt med en ny plan för åtgärder för att nå målen.

I kommittémotion 2013/14: MJ424 av Jens Holm m.fl. (V) yrkandena 1 och 2 framhålls vikten av det svenska arbetet inom Helcom för att minska utsläpp av övergödande ämnen såsom kväve och fosfor. Motionärerna anser att regeringen inom Helcom bör verka för internationellt bindande reduktionsmål för kväve och fosfor och skyndsamt återkomma med förslag på åtgärder för att nå åtagandena i Baltic Sea Action Plan (BSAP).

Utskottets ställningstagande

Utskottet konstaterar inledningsvis att nyttjandet av sjöar, hav och kustområden är mångfacetterat, och att ett alltmer intensivt brukande ökar belastningen på ekosystemen. Övergödning, utfiskning och utsläpp av avfall och miljögifter har fått allvarliga konsekvenser för miljön. Utgångspunkten för den svenska havspolitikerna är att det krävs ambitiösa och kraftfulla insatser för att uppnå en ekologiskt hållbar balans och att resurserna ska kunna utnyttjas hållbart och långsiktigt. Jordbruks-, fiske-, sjöfarts-, och näringslivet måste ingå i en integrerad och tvärssektoriell havspolitik. Haven är till sin natur internationella områden, och en gränsöverskridande samverkan är därför nödvändig för det svenska havsmiljöarbetet.

I juni 2009 presenterade EU-kommissionen en strategi för Östersjöområdet som senare antogs under Sveriges ordförandeskap i EU. Strategin identifierar övergripande utmaningar, berörda politikområden och arbetssätt liksom en konkret åtgärdsplan med 15 prioriterade områden och ett åttio-tal flaggskeppsprojekt. I februari 2013 tog kommissionen fram en ny reviderad handlingsplan för EU:s Östersjöstrategi (KOM(2009) 248) med tydliga mätbara mål och en tydlig rollfördelning. Det första av tre mål som EU har enats om är att rädda havsmiljön i Östersjöregionen. Delmål för att nå detta huvudmål är bl.a. att Östersjön ska ha rent vatten, trafikeras av en ren och säker sjöfart samt att samarbetet för en god havsmiljö ska förbättras. I en rapport från den 27 juni 2013 (KOM(2013) 468) slår kommissionen fast att EU:s Östersjöstrategi uppvisar ett tydligt mervärde genom ett bättre resursutnyttjande av EU:s medel och en förbättrad integration och samordning mellan länderna. Man påpekar också att det finns utrymme för förbättringar, speciellt när det gäller det politiska ledarskapet.

I skrivelse 2013/14:29 Ny inriktning för EU:s strategi för Östersjöregionen har regeringen redovisat de åtgärder som behöver vidtas för att nå de mål som EU antagit för Östersjöstrategin samt några av de resultat som strategin har gett sedan den antogs 2009. Regeringen påpekar i skrivelsen att det är helt avgörande att EU:s institutioner görs mer delaktiga i åtagandena att minska övergödningen och föroreningen av Östersjön. Vidare betonas vikten av att stärka havsmiljösamarbetet på regional nivå och att bättre integrera ekonomiska sektorer och mellanstatliga och regionala organ som arbetar med Östersjöstrategin. Flera av strategins flaggskeppsprojekt har syftat till minskad övergödning och förorening av Östersjöns vatten.

Huvudansvaret för den svenska samordningen av genomförandet av strategin liksom sekretariatet ligger på statsrådsberedningen. Ansvar för strategins genomförande ligger på respektive departement, samtliga 21 länsstyrelser och 37 myndigheter. Syftet med inrättandet av ett sekretariat är att skapa en tydligare genomförandestruktur och bättre koordinering. Regeringen har även inrättat ett särskilt myndighetsnätverk som leds av Tillväxtverket och som ska stärka det tvärssektoriella arbetet.

I Tillväxtverkets fjärde delrapport Vägen till en Östersjöregion (rapport 0155) om det svenska genomförandet av Östersjöstrategin, utgiven i april 2013, konstateras att det svenska deltagandet är mycket brett och omfattar i princip samtliga av strategins insatsområden och att samarbetet i regionen fortsätter att förätas.

Utskottet konstaterar sammanfattningsvis att det bedrivs ett intensivt arbete såväl i internationella sammanhang som inom Sverige som syftar till att återskapa och bevara den ekologiska balansen i Östersjön. Därmed anser utskottet att motionerna 2013/14: MJ244 (S), 2013/14: MJ286 (S), 2012/13: MJ227 (S), 2012/13: MJ255 (S) och 2012/13: T411 (FP) yrkande 1 kan lämnas utan vidare åtgärd.

I skrivelse 2009/10:213 Åtgärder för levande hav presenterade regeringen sitt nationella åtgärdsprogram för ett levande hav. Skrivelsen behandlar bl.a. åtgärder inom Helcoms aktionsplan för Östersjön, Baltic Sea Action Plan (BSAP). Enligt skrivelsen kommer Sverige att arbeta aktivt för att genomföra det marina direktivet, ramdirektivet för vatten, EU:s havspolitik och EU:s Östersjöstrategi. I planen identifieras strategiskt viktiga händelser och kritiska tidpunkter, möjliga synergieffekter, samarbetspartner, insatsbehov och andra avgörande faktorer för framgång i arbetet. För Sverige prioriteras arbetet inom EU, Helcom, Oskar, Internationella Havsforskningsrådet, Internationella sjöfartsorganisationen (IMO) och finansiella organisationer.

Östersjöländernas miljöministrar och EU-kommissionen beslutade i november 2007 om en handlingsplan för Östersjön inom ramen för Helcom, den s.k. Baltic Sea Action Plan (BSAP). Syftet med planen är att uppnå god miljöstatus i Östersjön till 2021. Vid Helcoms ministermöte i maj 2010 presenterade varje land nationella genomförandeplaner för BSAP.

På uppdrag av regeringen har Naturvårdsverket, i samråd med Jordbruksverket och andra berörda myndigheter, utarbetat ett förslag till nationell plan för att uppfylla det svenska åtagandet i Helcoms aktionsplan (dnr M2009/2768/Na). Planen innehåller ca 150 åtgärder med tyngdpunkt på övergödning, farliga ämnen, biologisk mångfald inklusive fiske samt sjöfart. Sedan 2011 ansvarar Havs- och vattenmyndigheten (HaV) för arbetet med att följa upp genomförandet av åtgärder inom BSAP. Åtgärdsarbetet samordnas alltmer med arbetet med att genomföra EU:s havsmiljödirektiv, då direktivet i stort sett har samma tidtabell och syfte som BSAP.

Med anledning av en interpellation (ip. 213/14:9) om hur regeringen avser att säkra genomförandet av de redan beslutade åtagandena i BSAP samt om miljöministern avser verka för att få till stånd bindande reduktionsmål för kväve och fosfor anförde ministern följande. Hon delade oron över Östersjöns miljötillstånd, påpekade att regeringen har satt havsmiljön som en av de främsta prioriteringarna inom miljöområdet och betonade att ett stort antal åtgärder har vidtagits för att förbättra miljötillståndet. Anslaget 1:12 för åtgärder för havs- och vattenmiljö (utg.omr. 20) som infördes 2007, samma år som BSAP antogs, har successivt ökat. Regeringen har i

budgetpropositionen för 2014 föreslagit riksdagen att anslaget 1:12 ska ligga på närmare 673 miljoner kronor 2014. I budgetpropositionen föreslås bl.a. en satsning på lokala vattenvårdsprojekt, LOVA, med 75 miljoner kronor fr.o.m. nästa år. Vidare föreslås en satsning på 32 miljoner kronor under åren 2014–2017 för arbete med avancerad rening av avloppsvatten. Genom anslaget för havs- och vattenmiljö har mycket arbete genomförts för att förbättra havs- och vattenmiljön. Sverige har tillsammans med Finland stöttat BSAP-fonden, som initierat större investeringsförberedande projekt i Ryssland, Polen, Vitryssland, Estland, Finland och Sverige. Genom EU:s strategi för Östersjöområdet som antogs under Sveriges ordförandeskap i EU har BSAP inkluderats som bas för det övergripande målet att rädda havsmiljön. Miljöministern menade att detta kommer att ha stor betydelse för fördelningen av EU-medel under den nya budgetperioden 2014–2020. Åtgärdsarbetet för Östersjön i Sverige inriktas på att uppfylla kravet på god miljöstatus i EU:s havsmiljödirektiv. Det framgår tydligt av direktivet att god miljöstatus är ett bindande kvalitetskrav som ska nås för ett antal diskreptorer som anges i direktivet. Hur målen ska nås, dvs. vilka åtgärder som ska vidtas, ska medlemsstaterna ta fram i sina åtgärdsprogram. Regeringens skrivelse 2009/10:213 Åtgärder för levande hav och Sveriges förslag till åtgärdsplan för genomförandet av Helcoms aktionsplan för Östersjön, som till stor del bygger på de förslag som Naturvårdsverket presenterat, utgör ett av flera underlag för de åtgärdsprogram som ska tas fram under havsmiljödirektivet. Åtgärdsprogrammet för att uppnå god miljöstatus måste dessutom beakta andra underlag för att täcka alla aspekter av god miljöstatus. Och man ska göra konsekvensanalyser, inbegripet kostnadsnyttoanalyser, av detta. För att rädda Östersjön måste regeringen arbeta på bred front inom olika sektorer. De lokala aktörer som investerar i och driver reningsverken, den enskilda jordbrukaren, hamnoperatören, redaren, industriledaren och industriägaren är nyckeln till framgång. Genom att genomföra de kraftfulla insatser som beskrivits och driva på i det regionala samarbetet med BSAP anser sig miljöministern vara övertygad om att regeringen är på god väg med räddningsplanen för Östersjön.

Utskottet noterar också att Helcoms miljöministrar möttes i oktober 2013 för att utvärdera hur långt länderna kommit i genomförandet av BSAP och för att besluta om ytterligare åtgärder för att nå ett gott miljö-tillstånd i Östersjön. Under 2013 har Helcom utvärderat de preliminära nationella utsläppskvoterna av kväve och fosfor från 2007. Kvoterna visar hur mycket varje land behöver minska sina utsläpp för att målet om en god miljöstatus utan övergödning ska kunna uppnås. En av de viktigaste frågorna på ministermötet handlade om att uppdatera och fastställa nya nationella utsläppskvoter. Övriga frågor handlade om att skynda på arbetet med att miljöanpassa sjöfarten och minska jordbrukets påverkan på Östersjön.

Med det anförda föreslår utskottet att kommittémotionerna 2013/14: MJ424 (V) yrkandena 1 och 2, 2013/14: MJ492 (S) yrkande 28 och 2012/13: MJ455 (S) yrkande 20 lämnas utan vidare åtgärd.

Vattenföreningar

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motioner (S, M och MP) om åtgärder för att öka kunskapen om och minska förekomsten av läkemedelsrester och andra kemiska substanser i avloppsvatten, åtgärder mot läckande vrak, program för rena kuster inom EU samt implementeringen av EU:s vattendirektiv.

Jämför reservationerna 4 (S), 5 (MP, V), 6 (S, SD, V) och 7 (MP).

Motionerna

Enligt motion 2012/13: MJ460 av Sven Britton m.fl. (S) påverkar de läkemedel som tar sig igenom reningsverken de vattenlevande djuren och växterna, men det finns ännu ganska sparsam kunskap om hur stor påverkan de har. Vid sidan om insatserna för att minska överförbrukning av läkemedel är det därför angeläget att öka resurserna till forskning om läkemedelsresters miljöpåverkan (yrkande 1). Vidare anser motionärerna att det behövs en ökad teknikutveckling för att reducera halterna av läkemedel i avloppsvattnet och en större användning av de förbättrade reningstekniker som redan i dag står till buds (yrkande 2). I motion 2012/13: MJ230 av Jan Lindholm (MP) framhålls behovet av en översyn av regler och lagar med målet att läkemedel och läkemedelsresters läckage till miljön ska minimeras så långt som möjligt. I motion 2012/13: MJ355 av Gustav Nilsson (M) uppmärksammas behovet av en fortsatt översyn för att få fram ett brett underlag vad gäller den samlade effekten av alla kemiska substanser som tillsammans kan tänkas orsaka skador på växt- och djurlivet i Östersjön.

I motion 2012/13: MJ278 av Tina Ehn och Mats Pertoft (MP) yrkandena 2–4 framhålls vikten av att lösa ansvarsfrågan kring ägarlösa vrak från krigsåren. Motionärerna betonar behovet av beredskap ifall större mängder olja skulle läcka ut från dessa vrak, och en fördjupad kunskap om andra miljögifter som kan finnas i dessa vrak.

Enligt kommittémotionerna 2013/14: MJ492 av Matilda Ernkrans m.fl. (S) yrkande 44 och 2012/13: MJ455 av Matilda Ernkrans m.fl. (S) yrkande 34 dumpas varje år tio miljoner ton sopor i världens hav, varav en stor andel består av plast. Vattenlevande organismer skadas, och kusterna skräpas ned. Skattebetalarna i de svenska kommunerna drabbas därmed av stora kostnader för att städa kuststräckorna på grund av ett internationellt

problem. Motionärerna anser att regeringen måste ta ett helhetsansvar och lyfta den här frågan och driva den i internationella konventioner. Regeringen bör därmed arbeta fram ett program för rena kuster inom EU.

I kommittémotion 2013/14:MJ507 av Helena Leander m.fl. (MP) yrkandena 2–4 påtalas det att regeringen inte gör tillräckligt för att genomföra EU:s vattendirektiv och att regeringen därför bör återkomma med starkare styrmedel för att klara EU:s bindande miljömål. Bland annat bör möjligheten tas bort i 2 kap. 7§ miljöbalken att ge tillstånd eller dispens till en aktivitet som bidrar till att en miljökvalitetsnorm inte klaras därför att tillskottet är ”obetydligt”. Vidare krävs en översyn av miljöprövningsförordningen i syfte att anpassa den till vad som krävs för att klara miljökvalitetsnormerna samt en ändring i miljöbalken så att åtgärdsprogram ges rättsverkan mot enskilda eller möjlighet till omprövning av villkor.

Kommittémotion 2012/13:N366 av Jennie Nilsson m.fl. (S) yrkande 21 behandlar implementeringen av EU:s vattendirektiv i fråga om risken att direktivet minskar reglerförmågan för svensk vattenkraft. Motionärerna anser att regeringen bör se över möjligheterna att begränsa ingreppen i vattenproduktionen.

Utskottets ställningstagande

Läkemedelsrester

Regeringen betonar i budgetpropositionen för 2014 att den ökade konsumtionen leder till en ökad kemikalieproduktion världen över, vilket bidrar till en ökad och diffus spridning av kemikalier i vattenmiljön, bl.a. via avloppssystemet. Kunskapen och metodiken för att bedöma riskerna med t.ex. hormonstörande ämnen i läkemedel är dock bristfälliga och i behov av utveckling. Regeringen föreslår därför en satsning på 32 miljoner kronor fördelat på en fyraårsperiod till avancerad teknik för rening av läkemedelssubstanser och andra svårnedbrytbara kemikalier i avloppsvatten (prop. 2013/14:1 utg.omr. 20 s. 31 och 68).

Enligt Miljödepartementet beslutade regeringen i oktober 2013 om ett nytt etappmål under miljökvalitetsmålet Giftfri miljö som handlar om ökad miljöhänsyn i EU:s och internationell läkemedelslagstiftning (dnr M2013/2682/Ke). I dag är reglerna om godkännandet och tillverkningen av läkemedel harmoniserade inom EU och internationellt. Därför tar etappmålet sikte på att förändra dessa regler så att de i ökad utsträckning väger in miljöaspekterna. Etappmålet lyder: ”Senast år 2020 har beslut fattats inom EU eller internationellt som innebär att befintliga och eventuella nya regelverk för human- och veterinärmedicinska läkemedel i ökad utsträckning väger in miljöaspekter”.

Utskottet noterar också att regeringen i proposition 2013/14:39 På väg mot en giftfri vardag – plattform för kemikaliepolitiken utvecklar insatser för att nå det nya etappmålet. Regeringen slår här fast att testkraven för läkemedel bör skärpas, och de miljöriskbedömningar som görs i samband

med en ansökan om godkännande av läkemedel bör förbättras. För att samla och tillgängliggöra miljödata om aktiva läkemedelssubstanser bör man skapa en databas vid den europeiska läkemedelsmyndigheten. Miljöaspekter bör föras in vid bedömningen av nyttan och riskerna med läkemedel. Det behövs en fördjupad analys av hur lagstiftningen konkret ska kunna utformas så att detta möjliggörs. En reglering av minimikraven på produktionsförhållandena för försäljning av produkter på EU-marknaden bör också övervägas. För att kunna fastställa hur Sverige ska driva dessa frågor vidare inom EU måste konsekvenserna av ökad miljöhänsyn analyseras ytterligare. Sverige bör verka för att EU-kommissionen identifierar och utreder konsekvenserna av olika handlingsalternativ. Samtidigt bör Läkemedelsverket ges i uppdrag att fördjupa analysen i fråga om tillgång till läkemedel, kostnadseffektivitet, samhällets kostnader för läkemedel, effekter på utvecklingen av nya läkemedel samt kostnader för skador på miljön. Regeringen slår också fast att avancerad teknik i full skala för rening av läkemedelsrester och andra svårbehandlade ämnen bör vara testad och utvärderad senast 2018.

Enligt uppgifter som utskottet begärt in från Miljödepartementet pågår det för närvarande ett omfattande och världsledande forskningsprogram, Mistra Pharma, om nedbrytningen och miljöeffekterna av läkemedel som beräknas slutföras 2015. Projektet finansieras av Stiftelsen för Miljöstrategisk forskning. Miljödepartementet konstaterar också att många olika aktörer i Sverige arbetat på frivillig väg för att sprida kunskap om läkemedlens miljöeffekter och för att utveckla verktyg för miljöanpassade val.

Mot bakgrund av den ovan lämnade redovisningen av pågående arbete på detta område föreslår utskottet att motionerna 2012/13:MJ230 (MP), 2012/13:MJ355 (M) och 2012/13:MJ460 (S) yrkandena 1 och 2 lämnas utan vidare åtgärd.

Läckande vrak

Utskottet noterar att Sjöfartsverket, på uppdrag av regeringen, har inventerat förekomsten av och miljöriskerna med ägarlösa vrak (regeringsuppdrag N2009/4683/TR). Uppdraget redovisades i januari 2011. Enligt utredningen måste varje enskilt vrak granskas och riskbedömas var för sig i den modell för riskhantering som är under utveckling. Sjöfartsverket konstaterar också att det är högst osannolikt med katastrofscenarion med stora oljeutsläpp från vrak i det svenska kustlandskapet. De avgjort största riskerna är på sikt de kroniska, diffusa utsläppen som, om de lämnas utan åtgärder, kan orsaka oreparerbara skador hos de ekosystemtjänster som vi i dag tar för givna. Ett aktivt ansvarstagande för havsbottnarnas fortsatta roll som plattform för livskraftiga ekosystemtjänster innebär därmed att man förebygger och åtgärdar de konstaterade och i framtiden troliga diffusa utsläppen. Här konstaterar Sjöfartsverket att det krävs mer forskning för

att öka kunskaperna om skadornas omfång och jämföra olika skadekällors påverkan samt åtgärder för att underlätta ekokedjornas återhämtning till acceptabla nivåer.

Miljödepartementet uppger att det pågår beredning på området. Med hänsyn till det pågående arbetet föreslår utskottet att motion 2012/13:MJ278 (MP) yrkandena 2–4 lämnas utan vidare åtgärd i berörda delar.

Rena kuster

Havs- och vattenmyndigheten (HaV) publicerade i augusti 2012 rapporten *Marine Litter in Sweden* i syfte att beskriva omfattningen av problemet med marint avfall och konsekvenserna det medför för livet i havet och människor som vistas på eller vid havet. HaV konstaterar i rapporten att det marina avfallet är ett stort miljöproblem och att det finns en generell brist på data kring marin nedskräpning. Bristen på data inkluderar såväl det marina skräpets mängd och sammansättning som dess spridning och källor. En möjlig förklaring till denna databrist kan vara att det inte finns något enhetligt sätt att mäta och övervaka marint skräp i Sverige.

Naturvårdsverket fick i regleringsbrevet för 2011 i uppdrag av regeringen att genomföra en särskild satsning för att minska nedskräpningen. Uppdraget redovisades i april 2013. I skrivelsen *Särskild satsning för minskad nerskräpning (NV-00704-11)* slutrapporterar Naturvårdsverket uppdraget genom att sammanfatta arbetets åtgärder och resultat. Håll Sverige Rent (HSR) genomförde under 2012 kampanjen *Kusträddarna* för att lyfta problematiken med marin nedskräpning. Kampanjen var en del av den nationella kampanjen *Skräpplockardagarna* och finansierades av HaV. Syftet var bl.a. att uppmuntra ett lokalt engagemang för kusten och stränderna och att sätta den marina nedskräpningen i fokus genom att plocka skräp på stränder. Som en del i kampanjen dokumenterades omfattningen av skräpet och dess beståndsdelar på ett antal stränder med hjälp av den skräpmätningssmetod för stränder som tagits fram inom ramen för regeringsuppdraget. För att åtgärda bristen på data kring marin nedskräpning har en ny metod för att mäta skräp på stränder tagits fram inom ramen för regeringsuppdraget. Uneps metod (UNEP/IOC Operativa riktlinjer för mätning och kontroll av marint skräp) ligger till grund för metoden som utvecklats i samarbete mellan HSR och SCB. Kommunerna kommer att kunna få användarstöd för genomförande, datahantering, rapportering etc. från HSR. Avsikten är att den nya metoden ska underlätta för kommunerna att komma igång med mätningar av strandskräp. Detta i sin tur bidrar till att öka kunskapen om det marina skräpet och vilka åtgärder som behövs för att minska det.

Utskottet noterar också att Helcomländernas miljöministrar i oktober 2013 beslutade att till 2015 utveckla en regional handlingsplan med målet att avsevärt minska mängden marint skräp till 2025. Den regionala handlingsplanen ska innehålla konkreta åtgärder för att förebygga och förhindra spridningen av marint skräp. Inom ramen för handlingsplanen ska man

utveckla och testa teknik för avlägsnande av mikroplaster, utveckla gemensamma indikatorer och mål för marint skräp, identifiera socioekonomiska och biologiska effekter av marint skräp samt regelbundet göra översyner av måttens och åtgärdernas effektivitet.

Därmed anser utskottet att kommittémotionerna 2013/14: MJ492 (S) yrkande 44 och 2012/13: MJ455 (S) yrkande 34 kan lämnas utan vidare åtgärd.

EU:s vattendirektiv

Inom EU finns det sedan 2000 ett gemensamt regelverk – vattendirektivet – som ska säkra en god vattenkvalitet i Europas yt- och grundvatten. Direktivet ställer krav på att EU:s medlemsländer gemensamt arbetar för att minska föroreningar, främja hållbar vattenanvändning och förbättra tillståndet för vattenberoende ekosystem. EU-kommissionen och EU:s medlemsstater har tagit initiativ till samarbete kring en gemensam strategi för direktivets genomförande, Common Implementation Strategy (CIS). Genomförandearbetet har pågått sedan 2001 och baseras på konsensusbeslut. Förutom medlemsstaterna är EES-stater, kandidatländer, branschorganisationer och andra intresseorganisationer inbjudna att delta i arbetet. Sverige deltar i flera arbetsgrupper.

År 2004 infördes vattendirektivet i svensk lagstiftning genom bl.a. vattenförvaltningsförordningen (SFS 2004:660, ändringar SFS 2011:634). Sverige har delats in i fem vattendistrikt där fem länsstyrelser är utsedda till vattenmyndigheter, ansvariga för att arbetet utförs enligt vattenförvaltningsförordningen och samordningen inom sitt respektive vattendistrikt. Vattenmyndigheternas uppgift är att analysera situationen för vattnet inom sina ansvarsområden, att utforma miljökvalitetsnormer och att med ledning av dessa upprätta åtgärdsprogram. Normerna och åtgärdsprogrammen är juridiskt bindande för kommuner och myndigheter. HaV ansvarar för samordning av vattenmyndigheterna, för att ta fram vägledningsmaterial och föreskrifter och för att rapportera arbetet till EU.

Arbetet med vattenförvaltningen drivs i förvaltningscykler om sex år. Den första cykeln avslutades 2009, och då inleddes den nuvarande cykeln som sträcker sig fram till 2015. I vattenmyndigheternas sammanställning från 2012 redovisas länsstyrelsernas, myndigheternas och kommunernas återrapportering av åtgärdsprogrammet. Här konstateras det att det återstår mycket arbete för att uppnå miljökvalitetsnormerna. Liksom föregående år finns det brister när det gäller såväl de ekonomiska resurserna som ansvarsfördelningen i vattenförvaltningsfrågor. Flertalet myndigheter har dock kommit långt i genomförandet av sina åtgärder. Det interna länsstyrelsearbetet kring vattenfrågorna har utvecklats under 2012. Likaså märks ett ökat avrinningsperspektiv i åtgärdsarbetet hos länsstyrelserna. I och med återrapporteringen har vattenförvaltningsarbetet uppmärksamats på flera

nivåer hos kommunerna. Detta tydliggörs genom att en del av kommunerna har valt att behandla återrapporteringen på en politisk nivå och att utse en kommunal vattensamordnare.

I november 2012 presenterade EU-kommissionen meddelandet Strategi för att skydda Europas vattenresurser (KOM(2012) 673). Inom ramen för detta arbete utvärderades samtliga medlemsstaters förvaltningsplaner för vattendirektivet. En generell slutsats från kommissionen var att genomförandet av befintlig lagstiftning behöver förbättras. För Sveriges del pekade kommissionen särskilt på vikten av bättre miljöövervakning.

Regeringen konstaterar i budgetpropositionen för 2014 att de nya kraven på övervakning som har kommit med vattendirektivet och havsmiljödirektivet kräver utökad miljöövervakning såväl i sötvatten som i havet. Övervakningen är också mycket central för att utvärdera effekterna av vidtagna åtgärder. Regeringen ser därför ett behov av att göra en översyn av miljöövervakningen och möjligheten att bättre integrera recipientkontrollen med nationell övervakning för att optimera insatserna (prop. 2013/14:1 utg.omr. 20 s. 69).

Gällande undantagsregeln i 2 kap. 7 § miljöbalken konstaterar utskottet att regeringen redogör för sin syn på miljökvalitetsnormerna och den individuella prövningen i proposition 2009/10:184 Åtgärdsprogram och tillämpningen av miljökvalitetsnormer (s. 43–48). Där slår man fast att det alltid ska göras en rimlighetsavvägning enligt de allmänna hänsynsreglerna. De krav ska dock ställas som behövs för att följa en miljökvalitetsnorm som är en gränsvärdesnorm. Om det finns ett åtgärdsprogram för att följa gränsvärdesnormen, ska programmet vara vägledande för bedömningen av vilka krav som behöver ställas. En verksamhet eller åtgärd ska inte tillåtas om den medför ökad förorening eller störning som inte är obetydlig och bidrar till att en gränsvärdesnorm inte följs. Verksamheten eller åtgärden kan dock tillåtas om den följer av ett åtgärdsprogram och om det vidtas kompensationsåtgärder eller försämringar under en begränsad tid eller i ett begränsat område som vägs upp av väsentligt ökade förutsättningar att följa normen på längre sikt eller i ett större område.

Miljöbalkskommittén har ansett att den tidigare lydelsen i 2 kap. 7 § andra stycket miljöbalken inte tar hänsyn till helhetsperspektivet, t.ex. om det går att uppnå samma miljöförbättring på ett mindre ingripande eller kostsamt sätt (SOU 2005:59). Bestämmelsen kan således leda till orimliga resultat. Den verksamhet som råkar vara föremål för prövning kan träffas av så stränga krav att den inte längre kan bedrivas även om den har en mycket obetydlig roll för att miljökvalitetsnormen inte följs och den aktuella normen dessutom är en målsättningsnorm. Kommittén föreslog därför att bestämmelsen i 2 kap. 7 § andra stycket miljöbalken om att rimlighetsavvägningen inte får medföra att en miljökvalitetsnorm inte följs bör utgå. I likhet med flera remissinstanser delade regeringen i proposition 2009/10:184 Åtgärdsprogram och tillämpningen av miljökvalitetsnormer Miljöbalkskommitténs bedömning och förslag.

Regeringen beslutade den 4 april 2012 (dir. 2012:29) att tillkalla en särskild utredare med uppdrag att se över reglerna om vattenverksamhet i miljöbalken (MB) och lagen (1998:812) med särskilda bestämmelser om vattenverksamhet. Utredningen har tagit namnet Vattenverksamhetsutredningen och har lämnat två delbetänkanden (SOU 2012:89 och SOU 2013:69). Slutbetänkandet kommer att lämnas i maj 2014. I utredningens uppdrag ligger att föreslå de ändringar i reglerna som behövs för att miljörettens grundläggande principer, t.ex. principen om att förorenaren betalar och principen om att bästa möjliga teknik ska användas, får genomslag även i den vattenrättsliga regleringen. De ändringar som föreslås ska säkerställa att alla tillståndspliktiga vattenverksamheter har tillstånd i överensstämmelse med de miljökrav som ställs i miljöbalken och EU-rättslig reglering, samtidigt som en väl fungerande markavvattnings och en fortsatt hög regler- och produktionskapacitet i den svenska vattenkraftproduktionen eftersträvas.

Med det anförda anser utskottet att kommittémotion 2013/14:MJ507 (MP) yrkande 2 kan lämnas utan vidare åtgärd.

När det gäller frågan om anmälningspliktiga kontra tillståndspliktiga verksamheter har Miljödepartementet uppgett att det förhållandet att viss verksamhet är anmälningspliktig inte kan likställas med att det inte ställs krav på verksamheten. Kravnivån kan i det enskilda fallet vara lika hög som om verksamheten tillståndsprövats. Det som främst skiljer anmälningspliktiga verksamheter från tillståndspliktiga verksamheter är att en anmälan och efterföljande förelägganden med fastställande av kravnivån inte ger verksamhetsutövaren något rättskraftigt skydd för framtiden. Tillståndsmyndigheten kan därför rikta nya krav mot verksamheten om behov skulle uppkomma. Om en verksamhet däremot tillståndsprövats har verksamhetsutövaren ett rättskraftigt skydd att fortsatt bedriva sin verksamhet på det sätt som omfattas av tillståndet till dess att tillståndet ändrats. Ändring av tillståndet kan ske genom en ansökan av verksamhetsutövaren eller efter det att en myndighet begärt om prövning av tillståndet. En tillståndsgiven verksamhet kan också behöva ändras om den träffas av generella föreskrifter som bryter igenom dess rättskraft, jämför 24 kap. 1 § MB.

Med det anförda anser utskottet att kommittémotion 2013/14:MJ507 (MP) yrkande 3 kan lämnas utan vidare åtgärd.

När det gäller åtgärdsprogrammets funktion och möjligheten att de ges rättsverkan mot enskilda noterar utskottet att regeringen i proposition 2009/10:184 Åtgärdsprogram och tillämpningen av miljö kvalitetsnormer (s. 50–53) ger sin syn på åtgärdsprogrammets funktion. Regeringen anför där att åtgärdsprogrammen är övergripande planeringsinstrument som ska ligga till grund för myndigheters och kommuners vidare överväganden och handlande vid tillämpningen av de olika styrmedel som behövs för att följa miljö kvalitetsnormerna.

Enligt uppgift som begärts in från Miljödepartementet har regeringen inte tolkat åtgärdsprogrammen som direkta åtgärder utan snarare som ett planeringsinstrument. Tanken har varit att prövnings- och tillsynsapparaten runt åtgärdsprogrammen ska bidra till att miljö kvalitetsnormerna klaras. 5 kap. 4–8 §§ MB ger också utrymme för mer detaljerade åtgärdsprogram, och Miljödepartementet påpekar att de nya åtgärdsprogrammen med största sannolikhet kommer att bli mer detaljerade.

Med hänvisning till ovanstående konstaterar utskottet att kommittémotion 2013/14:MJ507 yrkande 4 kan lämnas utan vidare åtgärd.

När det gäller EU:s vattendirektiv och reglerförmågan för den svenska vattenkraften hänvisar utskottet till Vattenverksamhetsutredningens pågående arbete (se ovan). I utredningens uppdrag fastslås det uttryckligen att de ändringar som föreslås inom ramen för utredningen ska eftersträva en fortsatt hög regler- och produktionskapacitet i den svenska vattenkraftproduktionen. Utredarens uppgift är att säkerställa att alla tillståndspliktiga vattenverksamheter har tillstånd i överensstämmelse med de miljökrav som ställs i miljöbalken och den EU-rättsliga regleringen.

Med hänsyn till det arbete som pågår föreslår utskottet att kommittémotion 2012/13:N366 (S) yrkande 21 lämnas utan vidare åtgärd.

Övergödning

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motioner (S, MP, KD och V) om åtgärder mot övergödningen, obligatoriska odlingsfria zoner längs vattendrag, ekonomiska styrmedel för jordbruket, näringsbalanser på gårdsnivå, översyn av Naturvårdsverkets regeringsuppdrag i fråga om hållbar återföring av fosfor, förbud mot toalettavfall från färjor och fartyg, tillsyn av enskilda avlopp samt åtgärder för att stimulera gemensamma avloppslösningar.

Jämför reservationerna 8 (MP, V), 9 (MP, V), 10 (MP), 11 (S, V), 12 (S) och 13 (V).

Motionerna

I motion 2012/13: MJ325 av Tuve Skånberg (KD) framhålls det att den kustnära övergödningen är ett stort problem som framför allt orsakas av jordbrukets utsläpp av kväve och fosfor. För att minska jordbrukets miljöbelastning anser motionären att regeringen bör ställa generella krav på att lämna en odlingsfri bevuxen zon på 5–10 meter längs alla vattendrag. Enligt motionen skulle sådana gröna zoner verksamt bidra till att ta upp kväve och fosfor.

Enligt motion 2012/13:MJ483 av Kew Nordqvist m.fl. (MP) är ekonomiska styrmedel för att minska jordbrukets utsläpp av kväve och fosfor nödvändiga. Motionärerna föreslår en skatt på konstgödsel och handel med utsläppsätter för kväve och fosfor samt en övergödningsavgift på jordbruk som inte ingår i ett lokalt kretslopp. Enligt motionen är det viktigt att beslut om mer kraftfulla åtgärder tas snarast och att ekonomiska styrmedel för jordbruket träder i kraft senast den 1 juli 2014.

I kommittémotion 2013/14:MJ507 av Helena Leander m.fl. (MP) föreslås ytterligare en åtgärd för att minska jordbrukets utsläpp av kväve och fosfor: ett införande av obligatoriska näringsbalanser på gårdsnivå (yrkande 6). Redan i dag måste den som söker miljöersättningar för miljöskyddsåtgärder upprätta en växtnäringsbalans över gården. Motionärerna ser positivt på att många bönder frivilligt tagit på sig detta, men menar också att konkurrensen skulle vara rättvisare om alla bönder förväntas göra det och inte bara de särskilt miljöintresserade.

Enligt motion 2013/14:MJ295 av Christer Adelsbo (S) bör regeringen se över Naturvårdsverkets uppdrag om hållbar återföring av fosfor. Enligt motionären skulle Naturvårdsverkets förslag omöjliggöra utnyttjandet av rötresten och därmed i slutändan kunna leda till att svenska biogasanläggningar tvingas läggas ned.

I kommittémotion 2013/14:MJ492 av Matilda Ernkrans m.fl. (S) påtalas det att ett förbud mot att släppa ut orenat latrin- och toalettavfall har införts för fritidsbåtar. Motionärerna menar att förbudet bör utökas till att även gälla färjor och kryssningsfartyg för att hejda övergödnings (yrkande 46). Motsvarande synpunkter redovisas även i kommittémotion 2012/13:MJ455 av Matilda Ernkrans m.fl. (S) yrkande 36.

Enligt kommittémotion 2013/14:MJ492 av Matilda Ernkrans m.fl. (S) finns det i dag ca 400 000 undermåliga enskilda avlopp i vårt land vilka i praktiken strider mot lagen. Utsläpp av avloppsvatten som inte är tillräckligt renat från fosfor och kväve bidrar till övergödnings. Motionärerna framhåller vikten av att arbeta för att minska den bristande tillsynen av enskilda avlopp och att undersöka om högre krav kan ställas på enskilda husägare för att åtgärda bristfälliga enskilda avlopp (yrkande 33). Likalydande synpunkter framförs även i kommittémotion 2012/13:MJ455 av Matilda Ernkrans m.fl. (S) yrkande 25. I kommittémotion 2013/14:MJ424 av Jens Holm m.fl. (V) påtalar motionärerna att många av HaV:s förslag på åtgärder för undermåliga enskilda avlopp är relevanta. Behovet av åtgärder som stimulerar gemensamma reningsanläggningar för enskilda avlopp, utöver de insatser som är möjliga inom ramen för LOVA, bedöms dock vara stort. Motionärerna anser därför att regeringen bör komma med ytterligare förslag som stimulerar gemensamma avloppslösningar (yrkande 3).

Utskottets ställningstagande

Inledning

Utskottet noterar att regeringen i skrivelse 2009/10:213 Åtgärder för levande hav slog fast att det krävs ytterligare särskilda insatser för att minska övergödningen av haven. Enligt skrivelsen bör ansvariga sektorer i högre grad bära sina egna miljökostnader utifrån principen att förorenaren ska betala för sin miljöpåverkan. För att minska övergödningen krävs åtgärder inom samtliga berörda sektorer, och regeringen föreslog bl.a. en minskning av utsläppen från reningsverk, insatser inom jordbruks- och skogsindustrin samt en översyn av möjligheten att införa avgifter på handel med kväve och fosfor. Regeringen noterade också att belastningen av kväve- och fosforföroreningar har minskat kraftigt och kommer att fortsätta att minska betydligt.

Utskottet konstaterar också att Miljömålsberedningen (M 2010:04) i september 2012 fick i uppdrag av regeringen att ta fram en strategi för en sammanhållen och hållbar vattenpolitik (dir. 2012:95). Strategin ska innehålla förslag på etappmål, styrmedel och åtgärder för att uppnå en sammanhållen och hållbar vattenpolitik. Uppdraget ska slutredovisas den 9 juni 2014. Åtgärder mot övergödning ingår som en viktig del i miljömålsberedningens pågående arbete med en strategi för en sammanhållen och hållbar vattenpolitik.

I budgetpropositionen för 2014 föreslår regeringen en permanent satsning på 75 miljoner kronor årligen fr.o.m. 2014 för att stödja det lokala arbetet med åtgärder för bättre vattenkvalitet, framför allt med avseende på åtgärder mot övergödning. Satsningen görs genom nya medel till lokala vattenvårdsprojekt (s.k. LOVA-bidrag). Vidare konstaterar regeringen att utformningen av det svenska Landsbygdsprogrammet för perioden 2014–2020 kommer att vara av stor betydelse för möjligheterna att uppnå vad som uttrycks i preciseringarna av flera miljökvalitetsmål, inte minst för målen Ett rikt odlingslandskap och Ingen övergödning. Regeringen avser därför att för kommande period ge hög prioritet åt miljöåtgärder inom ramen för Landsbygdsprogrammet. Åtgärder inom jordbruket för att minska växtnäring förlusten till omgivande vattendrag har visat på goda resultat. Viktiga insatser har varit rådgivning via Greppa Näringen, fysiska åtgärder som anläggande av våtmarker och skyddszoner samt odling av fånggrödor. Jordbruksverket har även bedrivit en tillsynskampanj för minskade växtnäring förluster under 2012. Finansieringen har främst skett genom Landsbygdsprogrammet och LOVA-bidrag. Regeringen noterar också att Naturvårdsverkets förslag (rapport 6521) till införandet av ett nytt styrmedel, Ceasar, i form av kväverenskavoter och handel med kvävecertifikat för de tre havsbassänger som ingår i Helcoms BSAP kan bidra till att nå miljökvalitetsmålet Ingen övergödning (prop. 2013/14:1 utg.omr. 20 s. 38–39).

I skrivelse 2013/14:29 *Ny inriktning för EU:s strategi för Östersjöregionen* konstaterar regeringen att en stor källa till övergödningen av Östersjön, till algbloomning och igenväxning är näringsläckage från jordbruket. Inom ramen för EU:s Östersjöstrategi bedrivs ett antal flaggskeppsprojekt som syftar till att öka kunskapen om och utveckla åtgärder för att minska jordbrukets näringsläckage.

Odlingsfria zoner

RUS (Regional Utveckling och Samverkan i miljömålssystemet) är ansvarig myndighet för uppföljningen av indikatorn Begränsat näringsläckage – skyddszoner som följer upp miljömålet Ingen övergödning. En metod för att minska transporten av näring från jordbruk är att anlägga skyddszoner av bevuxen mark närmast vattendragen. I dag kan lantbrukare söka ersättning för skyddszoner i anslutning till vattendrag. Skyddszonen får inte gödslas, och inga kemiska bekämpningsmedel får användas. Under 2011 fanns det 11 339 hektar skyddszoner i Sverige, vilket är en fortsatt ökning jämfört med föregående år. RUS konstaterar att det stora intresset för skyddszoner visar på ett miljötänkande i jordbruket.

Jordbruksverket ska enligt de åtgärdsprogram som vattenmyndigheterna har tagit fram för perioden 2009–2015 utveckla och ta fram underlag för föreskrifter och andra styrmedel som minskar jordbrukets inverkan på vattenkvaliteten. I Jordbruksverkets rapport *Jordbruket och vattenkvaliteten* (rapport 2012:22) redovisas som ett första steg ett kunskapsunderlag om åtgärder, dvs. de faktiska aktiviteter som kan genomföras i jordbruket för att förbättra vattenkvaliteten. Hjälpmedel för att genomföra åtgärder på rätt plats och förutsättningarna för samverkan i avrinningsområden tas också upp. Underlaget ska ligga till grund för Jordbruksverkets vidare arbete med att utveckla styrmedel. Skyddszoner tas upp som en åtgärd för att minska fosforförlusterna inom jordbruket. Jordbruksverket konstaterar att skyddszoner kan anläggas på de flesta fält men att effekten och därmed kostnadseffektiviteten för zonerna kan variera kraftigt beroende på fältets egenskaper och skyddszonens utformning och placering. Hur effektiva skyddszonerna är för att minska erosion och transport av näringsämnen och pesticider beror på många faktorer såsom fältets lutning, jordarten, skyddszonens bredd, storleken på zonen i förhållande till avrinningsarealen, skötseln av skyddszonen, åtgärderna på den uppströms odlade ytan och näringsbelastningen. Detta är i linje med resultaten i en kunskaps-sammansättning om användandet av olika typer av skyddszoner som forskare vid Sveriges lantbruksuniversitet (SLU) gjort på uppdrag av Jordbruksverket (se Kompetenscentrum för Kemiska Bekämpningsmedels rapport 2012:1). Rapportförfattarna bedömer inte att ett införande av obligatoriska skyddszoner längs med alla vattendrag är motiverat, då den förväntade effekten är låg i förhållande till de stora arealer jordbruksmark som skulle behöva tas ur produktion. I stället förespråkas lokalt anpassade åtgärder, som kan föreskrivas eller ingå i rådgivning och miljöstödsystem. Även

om rapporten huvudsakligen fokuserar på skyddszoners möjligheter att begränsa transporten av växtskyddsmedel konstaterar författarna också att forskningsresultaten visar att skyddszoner oftast är mindre effektiva i fråga om transport av kväve och fosfor än transport av växtskyddsmedel och att det därmed är än mindre motiverat med obligatoriska skyddszoner i syfte att minska läckaget av kväve och fosfor.

Slutligen konstaterar utskottet att skyddszoner utmed åkermark är en av de aspekter Miljömålsberedningen (M 2010:04) tittar på i samband med sitt arbete för en sammanhållen och hållbar vattenpolitik.

Med det anförda föreslår utskottet att motion 2012/13: MJ325 (KD) lämnas utan vidare åtgärd.

Utsläppskällor i jordbruket

Enligt Miljödepartementet kan miljöersättningarna inom Landsbygdsprogrammet anses utgöra ekonomiska styrmedel för att minska jordbrukets utsläpp av kväve och fosfor. Det nuvarande Landsbygdsprogrammet gäller från 2007 t.o.m. 2013. Det övergripande målet med programmet är en hållbar utveckling, såväl ekonomiskt som ekologiskt och socialt. Eftersom miljö och hållbar utveckling är prioriterat ska alla åtgärder i programmet genomföras med hänsyn till miljön. Landsbygdsprogrammet ska också förbättra miljön och bidra till att miljö kvalitetsmålen nås. Tre fjärdedelar av pengarna inom programmet går till olika typer av miljöersättningar som syftar till att bidra till miljömålen Ett rikt odlingslandskap, Giftfri miljö och Ingen övergödning. Miljöersättningar delas ut för bl.a. ekologisk produktion, miljöskyddsåtgärder (i syfte att minska riskerna vid användning av växtskyddsmedel och minska läckaget av växtnäringsämnen), minskat kväveläckage, skyddszoner, vallodling och skötsel av våtmark. Enligt uppgift från Miljödepartementet kommer programmeringen av det nya Landsbygdsprogrammet att fortsätta anses utgöra ekonomiska styrmedel genom miljöersättningarna. Med det anförda föreslår utskottet att motion 2012/13: MJ483 (MP) lämnas utan vidare åtgärd.

När det gäller frågan om obligatoriska näringsbalanser på gårdsnivå ska varje medlemsland, enligt EU:s nitratdirektiv, identifiera områden där det finns vatten som är känsligt för kväveföroreningar och även upprätta särskilda åtgärdsprogram för dessa områden. För nitratkänsliga områden enligt nitratdirektivet finns krav på växtodlingsplaner och information om djurhållning (SJVFS 2012:41). Det finns även krav på att föra bok över användningen av mineral- och stallgödsel. Planen ska finnas tillgänglig på gården i fem år. Husdjurslantbruk inom nitratkänsliga zoner uppmanas dessutom att upprätta en plan för stallgödelspridning (gödselplan). Detta är dock inget krav. För gårdar som omfattas av IPPC-reglerna (gårdar med mer än 750 suggor, 2 000 slaktsvin eller 40 000 kycklingplatser) ska en gödselplan upprättas och revideras årligen. Det ska dessutom föras bok för att dokumentera att planen har följts. Utskottet noterar också att Helcom-länderna under Helcoms miljöministermöte i Köpenhamn i oktober 2013

åtog sig att reducera överskottet av näringsämnen. En åtgärd för att lyckas med detta är att Helcom ska främja och arbeta för att medlemsländerna senast 2018 ska ha infört årliga näringsbalanser på gårdsnivå (Helcom Copenhagen Ministerial Declaration 2013, s. 12).

Med anledning av en interpellation om hur regeringen avser att säkra genomförandet av de redan beslutade åtagandena i BSAP behandlade miljöministern även frågan om obligatoriska näringsbalanser på gårdsnivå (ip. 213/14:9). Ministern påpekade att Jordbruksverket har bindande regler för hur lantbrukets gödselhantering ska gå till i hela mellersta Sverige, i hela södra Sverige, i ett brett band runt kusterna och runt de stora insjöarna. Varje enskild lantbrukare har tydliga regler som handlar om hur man får sprida gödsel, vad och hur mycket gödsel man får sprida. Dessa regler kombineras med frivilliga åtgärder, såsom arbete inom Greppa Näringen där över 10 000 enskilda företagare har deltagit. Kombinationen av de bindande regler som Jordbruksverket har för enskilda gårdars hantering, frivilliga åtgärder inom jordbruket och åtgärder med avloppsrening gör att regeringen anser att de svenska betingen för utsläpp av kväve och fosfor kommer att uppnås utan att en byråkratisk rapporteringsbörda läggs på jordbrukarna.

Med det anförda föreslår utskottet att kommittémotion 2013/14:MJ507 (MP) yrkande 6 lämnas utan vidare åtgärd.

Regeringen beslutade den 2 februari 2012 om ett uppdrag till Naturvårdsverket om hållbar återföring av fosfor (M2012/317/Ke). Enligt uppdraget från regeringen ska Naturvårdsverket ta hänsyn till miljökvalitetsmålet Giftfri miljö samt att fosfor återförs på ett så resurseffektivt sätt som möjligt. Naturvårdsverkets uppdrag redovisades i september 2013. I slutredovisningen Hållbar återföring av fosfor (rapport 6580) konstaterar man att det finns en konflikt mellan ett mer resurseffektivt utnyttjande av de fosforkällor som cirkulerar i dag och miljökvalitetsmålet Giftfri miljö. Ju högre krav på rena fosforfraktioner, desto större utmaning att öka användningen av dem. Balansgången mellan ett resurseffektivt utnyttjande av de inhemska fosforresurserna och ett kretslopp fritt från farliga ämnen innebär att tolkningen av vad en hållbar återföring av fosfor är varierar. Slutrapportens förslag till etappmål bidrar till en ökad återföring av växtnäringsämnen och mer resurseffektiva kretslopp, och författningsförslaget innebär ett tydligt steg i riktning mot miljökvalitetsmålet Giftfri miljö. Båda dessa förslag bidrar till en hållbar återföring av fosfor på flera sätt:

- minskad risk för att metaller och organiska ämnen ackumuleras i mark
- minskad risk för spridning av smittämnen
- minskad urlakning av växtnäringsämnen
- minskad risk för övergödning
- ökad resurseffektivitet.

Mer ingående innebär författningsförslaget en begränsad tillförsel av oönskade ämnen till åkermark och annan mark. Målet är att halten föroreningar i fraktionerna ska bli så låg att fosfor ska kunna återföras till mark där fosfor behövs, utan risk för människors hälsa eller miljön. Förslaget reglerar högsta tillåtna halt av åtta metaller i mark där fraktionen ska användas, högsta tillåtna halt för samma metaller och fem organiska ämnen i fraktionen och högsta tillåtna mängd som får tillföras marken av de åtta metallerna. Dessa gränsvärden är strängare än dagens lagstiftning. För att underlätta för verksamhetsutövare att genomföra de åtgärder som krävs för att leva upp till reglerna föreslås en stegvis skärpning för innehåll av såväl metaller som organiska ämnen. Begränsningarna föreslås börja gälla 2015 och därefter skärpas i två steg, 2023 och 2030.

Enligt Miljödepartementet är Naturvårdsverkets uppdrag ute på remiss, och regeringen har ännu inte tagit ställning till vidare hantering. Med hänsyn till redovisningen ovan föreslår utskottet att motion 2013/14: MJ295 (S) lämnas utan vidare åtgärd.

När det gäller ett internationellt samarbete kring kväve uppger Miljödepartementet att regeringen prioriterar arbetet med att minska kväveutsläppen inom ramen för regeringens havsmiljöpolitik och Östersjöarbetet. Helcom har sedan 2007 arbetat med att ta fram en ansökan om att göra Östersjön till en s.k. nitrogen emission control area (NECA) under Marpol Annex VI. Förslaget innebär att fartyg byggda efter 2016 ska ha teknologi ombord för att kraftigt minska luftutsläppen av kväveoxider från sjöfarten. Dessa uppvisar i dag en ökande trend i Östersjöregionen medan landbaserade luftutsläpp minskar i alla Östersjöländer.

Utskottet konstaterar också att Helcoms miljöministrar möttes i oktober 2013 för att utvärdera hur långt länderna kommit i genomförandet av BSAP och för att besluta om ytterligare åtgärder för att nå ett gott miljötillstånd i Östersjön. Under 2013 har Helcom utvärderat de preliminära nationella utsläppskvoterna av kväve och fosfor från 2007. Kvoterna visar hur mycket varje land behöver minska sina utsläpp för att målet om en god miljöstatus utan övergödning ska kunna uppnås. En av de viktigaste frågorna på ministermötet handlade om att uppdatera och fastställa nya nationella utsläppskvoter.

I fråga om de svenska kväveutsläppen konstaterar forskare från SLU att kväve- och fosforhalterna i vattendragen har minskat i jordbruksdominerade områden i Syd- och Mellansverige (se rapporten Lantbrukets åtgärder mot näringsläckage ger bra effekt). En förändrad odling och en ändrad användning av marken är viktiga förklaringar till den nedåtgående trenden. Forskarna pekar också på att lantbrukets miljöåtgärder för att minska läckaget av näringsämnen har gett önskad effekt. Mot bakgrund av det anförda är utskottet inte berett att föreslå någon åtgärd med anledning av kommittemotion 2013/14: MJ507 (MP) yrkande 5. Motionen avstyrks i berörd del.

Toalettavfall från färjor och fartyg

Utskottet noterar att EU inom ramen för Östersjöstrategin har uppmärksammat problemet med utsläpp av toalettavfall i Östersjön. Under det prioriterade området Clean Shipping finns ett antal aktiviteter (s.k. flagskeppsprojekt) uppräknade. En av aktiviteterna handlar om att minska utsläppen av toalettavfall från fartyg, främst då från passagerarfartyg och färjor. En annan aktivitet handlar om att utse Östersjön till ett specialområde under Annex IV i Marpol.

Näringsdepartementet uppger att Sverige har deltagit aktivt i arbetet med att utse Östersjön till ett specialområde under Annex IV i Marpol, där det ställs strängare krav på passagerarfartygs och färjors utsläpp av toalettavfall. Tanken är att fartygen antingen ska lämna allt toalettavfall till en mottagningsanordning på land eller installera en reningsanläggning som klarar att rena utsläppen från kväve och fosfor. I december 2009 skickade Helcomländerna in en gemensam inlägga till IMO med förslag på bl.a. ny reningsteknik för toalettavfall, tillåtna halter för kväve och fosfor efter rening samt behovet att ha mottagningsanordningar för toalettavfall på plats. Inlagan fick majoritetsstöd i plenum, där man också erkände övergödningen i Östersjön som ett problem som måste åtgärdas. Inlagan behövde dock kompletteras på ett antal punkter. Därför inkom Helcomländerna i september 2010 med kompletterande information till IMO där förslagen godkändes och antogs i juli 2011. Reglerna trädde i kraft den 1 januari 2013 genom resolution MEPC.200(62) och gäller för nya passagerarfartyg fr.o.m. den 1 januari 2016 och för existerande fartyg fr.o.m. den 1 januari 2018, förutsatt att det finns tillräckliga mottagningsanordningar för toalettavfall på plats inom Östersjöområdet. Arbetet med att uppgradera mottagningsanordningar pågår inom ramen för Helcomsamarbetet. Alla Östersjöländer kommer, i god tid innan reglerna förväntas träda i kraft, gemensamt att skicka in en notifikation till IMO om att dessa mottagningsanordningar finns på plats.

Med denna redovisning föreslår utskottet att kommittémotionerna 2013/14:MJ492 (S) yrkande 46 och 2012/13:MJ455 (S) yrkande 36 lämnas utan vidare åtgärd.

Enskilda avlopp

Som en del i genomförandet av EU:s vattendirektiv har vattenmyndigheterna tagit fram miljökvalitetsnormer och åtgärdsprogram för vatten. De utpekade åtgärderna ska vara påbörjade 2012 för att miljökvalitetsnormerna ska vara uppfyllda senast 2015. Enligt åtgärd 33 måste kommunerna ställa krav på en hög skyddsnivå för enskilda avlopp som bidrar till att en vattenförekomst inte uppnår, eller riskerar att inte uppnå, god ekologisk status. Kommunerna måste utveckla sin planläggning och prövning så att miljökvalitetsnormerna uppnås. En gång per år ska myndigheter och

kommuner som omfattas av åtgärdsprogrammen rapportera till ansvarig vattenmyndighet vilka åtgärder som vidtagits föregående år. Vattenmyndigheterna sammanställer därefter rapporterna till HaV.

HaV har sedan juli 2011 vägledningsansvaret för små avloppsanläggningar. Under 2012 har HaV arbetat pådrivande för att fler kommuner ska ta fram vatten- och avloppsplaner. Detta har gjorts genom deltagande i eller finansiering av samverkans- och informationsarrangemang. I samarbete med vattenmyndigheterna, Länsstyrelsen, Naturvårdsverket och Svenskt Vatten inleddes 2012 ett samarbete för utveckling av en nationell vägledning för vatten- och avloppsplanering i kommunerna. I december 2012 fick HaV i sitt regleringsbrev i uppdrag av regeringen att i samråd med Boverket se över regelverket och ta fram kostnadseffektiva författningsförslag för att minska enskilda avlopps negativa effekter på människors hälsa och miljö. Uppdraget slutrapporterades i september 2013 genom rapporten Styrmedel för en hållbar åtgärdstakt av små avloppsanläggningar. I slutrapporten konstaterar HaV att antalet små avloppsanläggningar som behöver åtgärdas för varje år ökar med nuvarande åtgärdstakt (1–2 procent). En långsiktigt hållbar åtgärdstakt är 5 procent årligen. Analysen i slutrapporten visar att en kombination av styrmedel bestående av tydligare regler, skatte- eller avgiftssystem samt effektiv tillsyn och prövning behövs för att klara en långsiktigt hållbar åtgärdstakt. Författningsförslagen innehåller bl.a. nya grundkrav på anläggningar och deras lokalisering och krav på åtgärder för miljö- respektive hälsoskydd inom tre olika skyddsnivåer. Vidare föreslår man att regeringen tillsätter en utredare som får i uppgift att gå igenom avloppsområdet. Utredaren föreslås bl.a. undersöka förutsättningarna för införandet av ett skatte- eller avgiftssystem och för detta föreslå ett system för statusdeklaration och registrering av små avloppsanläggningar. Som stöd till utredaren föreslår HaV att regeringen inrättar ett nationellt nätverk för avloppsfrågor motsvarande Dricksvattennätverket. Ett tredje åtgärdsförslag handlar om effektivare prövning och tillsyn för små avloppsanläggningar. Konsekvensanalysen visar att s.k. hårda styrmedel, som att använda miljöbalkens regelverk med t.ex. föreläggande om åtgärder och förbud, tillsynsavgifter etc. är det som framför allt lett till högre åtgärdstakt i kommunerna. Samspelet mellan de olika myndigheterna inom tillsyn och prövning behöver stärkas bl.a. genom ökad samordning och samsyn mellan kommuner och över kommun- och länsgränser. Miljödepartementet låter meddela att ärendet nu är under beredning.

Mot bakgrund av det anförda är utskottet inte berett att föreslå någon åtgärd med anledning av kommittémotionerna 2013/14:MJ492 (S) yrkande 33, 2013/14:MJ424 (V) yrkande 3 och 2012/13:MJ455 (S) yrkande 25. Motionerna avstyrks i berörda delar.

Vattentäkter

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motioner (S) om övervakningsprogram för grundvatten, att ge ansvaret för miljö kvalitetsmålet till Havs- och vattenmyndigheten, stärkt skydd för dricksvattentäkter, åtgärder för att säkra grundvatten i ett förändrat klimat samt att ge Naturvårdsverket i uppdrag att övervaka problem med avloppsinträngning i kommunernas dricksvattenresurser.

Jämför reservationerna 14 (S), 15 (S, MP, V) och 16 (S, SD).

Motionerna

I kommittémotion 2013/14:MJ492 av Matilda Ernkrans m.fl. (S) anför motionärerna att utvecklingen av kvaliteten på grundvattnet är mycket oklar och att övervakningen inte är tillräckligt heltäckande för att följa måluppfyllelsen av miljömålet eller uppfylla kraven i EU:s vattendirektiv. Motionärerna anser att regeringen ska säkerställa ett nytt, mer heltäckande övervakningsprogram för grundvatten och återkomma till riksdagen med lagregler om råvattenprovtagning vid allmänna vattentäkter (yrkande 36). Motsvarande synpunkter redovisas även i kommittémotion 2012/13:MJ455 av Matilda Ernkrans m.fl. (S) yrkande 29. Vidare anser motionärerna i kommittémotion 2013/14:MJ492 att regeringen bör ge ansvaret för miljömålet Grundvatten av god kvalitet till HaV (yrkande 37). I samma motion framhålls också behovet av åtgärder för att säkra grundvatten av god kvalitet i ett förändrat klimat (yrkande 38). Sårbarheten på grund av klimatförändringarna måste i större utsträckning analyseras i kommunerna, och vattentäkter bör skyddas med vattenskyddsområden i större utsträckning än i dag.

Enligt motion 2013/14:MJ346 av Cecilia Dahlman Eek (S) bör skyddet av dricksvattentäkter stärkas. Klimatförändringarna är ett allvarligt hot mot vattentäkter genom ökade vattenmängder i avloppssystemen och mikrobiologisk påverkan på vattenkvaliteten. Konsekvensen är att risken för vattenburna sjukdomsutbrott ökar. Ett samlat arbete med verksamheter, organisationer och boende runt vattentäktena kan identifiera och motverka risker för dricksvattentäkter genom inrättandet av vattenskyddsområden där särskilda regler gäller för att skydda råvattnet som gemensam resurs. För att lyckas med det krävs ett tydligt nationellt stöd för vilka ansvarsförhållanden som ska gälla, ett rimligt nationellt skydd för de stora ytvattentäktena och ett starkare stöd till kommunerna som har ansvaret.

I kommittémotionerna 2013/14:MJ492 av Matilda Ernkrans m.fl. (S) yrkande 31 och 2012/13:MJ455 av Matilda Ernkrans m.fl. (S) yrkande 23 anför motionärerna att rent vatten är en av våra viktigaste ekosystemtjänster. Det är därför ett stort problem att många ytvattentäkter i dag saknar skydd i form av vattenskyddsområden och att många kommuner saknar

vattenförsörjningsplaner. Motionärerna anser därför att arbetet med att skydda vattentäkterna måste intensifieras genom en förändrad prioritering hos de statliga myndigheter som har ansvaret.

I kommittémotion 2013/14:MJ492 yrkande 32 framhålls vidare de ökade problemen med avloppsinträngning i dricksvatten orsakade av snabb exploatering. Motionärerna anser att regeringen bör ge Naturvårdsverket i uppdrag att följa utvecklingen av vattenproblemen orsakade av avloppsinträngning och ge kommuner stöd och möjlighet att ta del av erfarenheter av problem med vattenförsörjning orsakade av snabb exploatering. Likalydande synpunkter redovisas även i kommittémotion 2012/13:MJ455 av Matilda Ernkrans m.fl. (S) yrkande 24.

Utskottets ställningstagande

Grundvatten

Sveriges geologiska undersökning (SGU) ansvarar för miljökvalitetsmålet Grundvatten av god kvalitet: ”Grundvattnet ska ge en säker och hållbar dricksvattenförsörjning samt bidra till en god livsmiljö för växter och djur i sjöar och vattendrag.” År 2006 kom SGU ut med föreskrifter (SGU-FS 2006:1) om kartläggning och analys av grundvatten och om övervakning av grundvattnet (SGU-FS 2006:2). Föreskrifterna klargör hur en grundvattenförekomst ska beskrivas, hur övervakningsprogram för grundvatten ska upprättas, vad som ska mätas, hur ofta mätningarna ska göras och vilka metoder som ska användas för övervakningen. År 2008 utökades SGU:s författningssamling med tre nya föreskrifter om grundvatten. De berör hur och när åtgärdsprogram för grundvatten ska redovisas (SGU-FS 2008:1), hur man ska statusbedöma och fastställa miljökvalitetsnormer i grundvatten (SGU-FS 2008:2) samt hur och när förvaltningsplaner för grundvatten ska redovisas (SGU-FS 2008:3). Regeringen har också genomfört andra förändringar i förordningar som rör grundvatten. Dessa förändringar, tillsammans med SGU:s föreskrifter, innebär att grundvattendirektivet är genomfört i svensk rätt.

I budgetpropositionen för 2014 anger regeringen att man har beslutat om preciseringar till miljökvalitetsmålet som rör grundvattnets kvalitet, utströmmande grundvattens kvalitet, grundvattennivåer och bevarandet av naturgrusavlagringar. Man konstaterar också att kunskapen om grundvattnet i Sverige har förbättrats under året enligt Naturvårdsverkets underlagsrapport (prop. 2013/14:1 utg.omr. 20 s. 42–43).

Vidare konstaterar utskottet att en viktig del av Miljömålsberedningens arbete handlar om att fastställa styrmedel och åtgärder för att uppnå miljömålet Grundvatten av god kvalitet. I september 2012 fick Miljömålsberedningen i uppdrag att ta fram en strategi för en sammanhållen och hållbar vattenpolitik (dir. 2012:95). Strategin ska innehålla förslag på etappmål, styrmedel och åtgärder för att uppnå en sammanhållen och hållbar vattenpolitik. Uppdraget ska slutredovisas den 9 juni 2014.

Mot bakgrund av det anförda är utskottet inte berett att föreslå någon åtgärd med anledning av kommittémotionerna 2013/14:MJ492 (S) yrkan-dena 36–38 och 2012/13:MJ455 (S) yrkande 29. Motionerna avstyrks i berörda delar.

Skyddet av dricksvattentäkter

I dag delas det centrala myndighetsansvaret för dricksvatten mellan HaV, SGU, Vattenmyndigheterna, Socialstyrelsen, Boverket och Livsmedelsverket. Regeringen har prioriterat dricksvatten och utsett Livsmedelsverket till samordnande myndighet för dricksvattenfrågor på nationell nivå. Förslaget presenterades i proposition 2008/09:162 En sammanhållen klimat- och energipolitik: Klimat som antogs av riksdagen i juni 2009. År 2010 inrättades ett nationellt nätverk för dricksvatten av Livsmedelsverket där sektorsansvariga myndigheter och berörda branschorganisationer ingår.

Under Miljöprocessutredningens arbete har diskussioner förts om att föreslå skyddsregler som omfattar såväl ytvatten- som grundvattenförekomster (se Miljöprocessutredningens slutbet. SOU 2009:45 Områden av riksintresse och miljökonsekvensbeskrivningar). Enligt utredningens bedömning är behovet av regler till skydd för naturligt bildade grundvattenförekomster av sådan omfattning att områden som är av riksintresse för dricksvattenförsörjningen ska skyddas mot åtgärder som påtagligt kan minska områdenas betydelse för dricksvattenförsörjningen. När det gäller ytvattenförekomster fann utredningen att sådana förekomster inte bör omfattas av skyddet av områden av riksintresse. Om nya ändamål ska föras in under riksintresseavvägningen bör detta ske först om det är relevant med hänsyn till den hotbild som kan förutses. Områdena bör dessutom vara möjliga att avgränsa på ett sådant sätt att riksintressebegreppet inte blir urholkat. Det är mot bakgrund av detta principiella betraktelsesätt som utredningen har valt att inte föreslå att ytvattenförekomster ska kunna anses som områden av riksintresse.

I juli 2013 beslutade regeringen om att tillsätta en utredning om utmaningarna för en trygg dricksvattenförsörjning (dir. 2013:75). Regeringen konstaterar att dricksvattnet är vårt viktigaste livsmedel, och dricksvattenförsörjningen är en viktig förutsättning för att samhället ska fungera. Översynen ska göras brett med utgångspunkt i klimatförändringarnas förväntade effekter på dricksvattenförsörjningen och bedöma alla aktörers förmåga att hantera sådana förändringar och effekter. Utredaren ska bl.a. titta på klimatförändringarnas effekter på vattenkvaliteten och tillgången på vatten för dricksvattenproduktion, kartlägga kontrollen av dricksvatten, föreslå hur de olika aktörerna kan utveckla sin generella kompetensförsörjning och krisberedskap samt kartlägga och utvärdera behoven av modernisering och förnyelse av infrastrukturen för dricksvattenproduktion och -distribution. Utredaren ska också i syfte att nå en effektiv samordning utvärdera om samordningsrollen som Livsmedelsverket tilldelats är funktionell för

att nå en trygg dricksvattenförsörjning och vid behov lämna förslag på utveckling på myndighetsnivå eller i styrningen av berörda myndigheter. Rörande vattentäkternas skydd ska utredaren

- analysera om behov av skydd av vattenförekomster beaktas i tillräcklig omfattning i kommunernas och länsstyrelsernas arbete
- kartlägga processen och tillämpningen av regelverket vid inrättande av vattenskyddsområden och de eventuella intressekonflikter som kan finnas
- utifrån kartläggningen analysera om de verktyg och metoder som kommuner och länsstyrelser har att tillgå vid bildandet av vattenskyddsområden är tillräckliga
- om det bedöms ändamålsenligt, föreslå att det i författning eller vägledning bör tydliggöras när kommunen respektive länsstyrelsen ska vara beslutande myndighet.

Uppdraget ska slutredovisas senast den 30 juni 2015. Ett delbetänkande om den del av uppdraget som rör vattentäkternas skydd och den del som rör hur ansvaret för material i kontakt med dricksvatten ska fördelas ska redovisas senast den 1 juli 2014.

Med hänsyn till det pågående arbetet föreslår utskottet att kommittémotionerna 2013/14:MJ492 (S) yrkande 31 och 2012/13:MJ455 (S) yrkande 23 samt motion 2013/14:MJ346 (S) lämnas utan vidare åtgärd.

Avloppsinträngning i dricksvatten

Även problemen med avloppsinträngning i dricksvatten orsakade av snabb exploatering kan sägas omfattas av utredningen om utmaningarna för en tryggad dricksvattenförsörjning (se avsnittet ovan och dir. 2013:75). Regeringen konstaterar i direktivet att de senaste årens parasitutbrott i Östersund och Skellefteå visar på hur sårbara våra vattenförsörjningssystem kan vara och hur viktigt det är att både kunna förebygga och hantera sådana händelser.

När det gäller problem med avloppsinträngning orsakad av enskilda avlopp påminner sig utskottet om HaV:s och Boverkets regeringsuppdrag för att minska de negativa effekterna av enskilda avlopp på människors hälsa och miljö. Som utskottet noterat ovan (se avsnittet Enskilda avlopp) innehöll slutrapporten Styrmedel för en hållbar åtgärdstakt av små avloppsanläggningar som presenterades i september 2013 ett antal förslag till åtgärder för att minska enskilda avlopps negativa effekter på människors hälsa. Ärendet bereds för närvarande i regeringskansliet.

Utskottet föreslår med det anförda att kommittémotionerna 2013/14: MJ492 (S) yrkande 32 och 2012/13:MJ455 (S) yrkande 24 lämnas utan vidare åtgärd i berörda delar.

Övriga frågor

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motioner (S, M, MP och KD) om utfasning av tvåtaktsmotorer, åtgärder mot miljöproblem vid småbåtshamnar, rensning av tång från stränder, en mer sammanhållning förvaltning av Vänern samt åtgärder för att motverka spridningen av sjögull.

Jämför reservationerna 17 (S, MP, V) och 18 (MP).

Motionerna

I kommittémotion 2013/14:MJ492 av Matilda Ernkrans m.fl. (S) yrkande 47 och kommittémotion 2012/13:MJ455 av Matilda Ernkrans m.fl. (S) yrkande 37 samt i motion 2012/13:MJ279 av Helena Leander och Mats Pertoft (MP) framhålls att det i dag finns ca 200 000 äldre tvåtaktsmotorer i bruk och att de stora utsläppen av olja och bensin från dessa motorer påverkar livet i haven negativt. Enligt motionärerna bör regeringen komma med förslag till stimulansåtgärder och regelverk i syfte att fasa ut användningen av äldre och miljöpåverkande tvåtaktsmotorer i våra havsområden, sjöar och vattendrag.

I motion 2012/13:MJ278 av Tina Ehn och Mats Pertoft (MP) yrkande 5 uppmärksammas problemen med det giftiga ämnet TBT som använts som ett medel för att förhindra påväxt av bl.a. havstulpaner på båtskrov. Miljöproblemen vid småbåtshamnar måste tas på allvar, och dagvattnet från verksamheter med båtuppsättningsplatser måste tas om hand på ett bättre och omsorgsfullare sätt.

Enligt motion 2013/14:MJ514 av Tuve Skånberg (KD) finns stora problem med övergödning i Hanöbukten och längs Skånes östra kust. Övergödningen yttrar sig som kraftig tillväxt av alger, tång och sjögräs som ligger i stora sjok på Österlens stränder. Motionären påpekar att tången dock är ett bra jordförbättringsmedel och att den kan omvandlas till energi i form av biogas. Lantbruksnämnderna bör därför få i uppgift att informera bönderna så att de kan verka aktivt för tångtäkt och gödsling med tång, detta i synnerhet i Kristianstads län.

I motion 2013/14:MJ219 av Jonas Gunnarsson (S) påpekas behovet av en bättre och mer sammanhållen förvaltning av Vänern. Vänerns stränder har sakta men säkert växt igen, och i dag finns problem med förbuskning av Vänerns stränder. Problemet har enligt motionären ökat lavinartat sedan 2008 då sjöns tappningsstrategi förändrades. I dag är det samhälleliga ansvaret för sjön splittrat mellan många olika myndigheter och organ, och därför behövs initiativ för en bättre och mer sammanhållen förvaltning av Vänern.

Enligt motion 2013/14:MJ415 av Katarina Brännström (M) bör regeringen överväga en översyn av samarbetena för att motverka spridningen och skadeverkningarna av sjögull. Sjögull är en växt med en otrolig växtkraft som hotar att täppa till sjöar och vattendrag. Växten är introducerad och ingen naturlig art i Sverige. Den har en stor spridningsförmåga och kan vålla stora problem där den förekommer. Det är därför önskvärt att överväga möjligheterna att ansvariga myndigheter ser över samarbetena, går igenom forskningen och hanterar det som bör göras för att begränsa skadeverkningarna av sjögull.

Utskottets ställningstagande

Utfasning av tvåtaktsmotorer

Utskottet har tidigare uppmärksammat de miljöproblem som förknippas med tvåtaktsmotorer och då bl.a. anfört att dessa är välkända och att det finns betydande problem att lösa, t.ex. hur man når miljö- och kostandseffektivitet innan ett skrotningssystem skulle kunna införas (bet. 2011/12: MJU9). I detta sammanhang bör dock nämnas att det i Båtmiljörådets miljöprogram för fritidsbåtar anges att Sjöfartsverkets båtmotorstrategi har påbörjats. Enligt Sjöfartsverkets båtmotorstrategi ska ägare av motorer med dåliga miljöegenskaper stimuleras att byta till nya motorer eller övergå till lämpligare drivmedel genom framför allt informationsinsatser. Flitigt använda motorer kan förväntas bli utbytt snabbast av hälso- och miljöskäl och av ekonomiska skäl. De gamla tvåtaktsmotorerna av äldre typ som används sparsamt kommer att finnas kvar under lång tid eftersom deras skrotning inte kan påskyndas med enkla medel. För dessa ska användningen av alkylatbensin och biologiskt nedbrytbar olja uppmuntras. Utskottet vill även påminna om att tvåtaktsmotorer byggda efter den 1 januari 2007 och fyrtaktsmotorer byggda efter den 1 januari 2006 ska vara CE-märkta och därmed uppfylla väl definierade krav i fråga om bl.a. bullernivå och utsläpp.

Mot bakgrund av det anförda är utskottet inte berett att föreslå någon åtgärd från riksdagens sida med anledning av kommittémotionerna 2013/14: MJ492 (S) yrkande 47 och 2012/13: MJ455 (S) yrkande 37 samt motion 2012/13: MJ279 (MP). Motionerna avstyrks i berörda delar.

Miljöproblem vid småbåtshamnar

HaV har under 2012 tagit fram riktlinjer för hur rengöring av fritidsbåtar bör ske. Dessa riktlinjer ska vara ett stöd för tillsynsmyndigheternas arbete vid småbåtshamnar. Riktlinjerna berör båtbotentvättning av fritidsbåtar och hur detta kan göras på ett miljöanpassat sätt. Riktvärdena baseras på vad bästa tillgängliga teknik i nuläget klarar av att rena och ska inte tolkas som ett biologiskt acceptabelt värde. För att undvika vidare förorening av båtuppställningsplatser betonar HaV att all tvätt av båtar ska ske över en spolplatta eller i en borsttvätt. Stora anläggningar bör ha uppfyllt riktvär-

dena och rapporterat detta till tillsynsmyndigheten under verksamhetsåret 2014, medan mellanstora anläggningar bör göra så senast under verksamhetsåret 2015.

I budgetpropositionen för 2014 konstaterar regeringen att studier av småbåtshamnar visar på kraftigt förhöjda halter av organiska tennföreningar, TBT, ett ämne som tidigare använts i båtbottnfärger och som är mycket giftigt. Genom bidrag från lokala vattenvårdsprojekt, LOVA, har båtbottn-tvättar och mottagningsstationer för toalettavfall anlagts i flera län. Regeringen föreslår, genom nya medel till lokala vattenvårdsprojekt (LOVA-bidrag), en permanent satsning på 75 miljoner kronor årligen fr.o.m. 2014 för att stödja det lokala arbetet med åtgärder för bättre vattenkvalitet (prop. 2013/14:1 utg.omr. 20 s. 44–45 och 70).

Med det anförda föreslår utskottet att motion 2012/13: MJ278 (MP) yrkande 5 lämnas utan vidare åtgärd.

Rensa stränder från tång

Gällande användningen av tång och alger för biogasproduktion samarbetar sedan september 2012 Region Skåne med Trelleborgs kommun och Malmö stad i projektet Bucefalos för att minska övergödningen och samhällets påverkan på klimatet. Projektet ingår i EU-kommissionens satsning på innovativa miljöprojekt inom Life plusfonden. I linje med Skånes färdplan för biogas kommer Region Skåne att engagera kommuner, industri och energiproducenter i aktiviteter som främjar användandet av akvatisk biomassa för produktion av biogas. Trelleborgs kommun satsar på en demonstration av fullskalig biogasproduktion baserad på bl.a. alger och tång som kommer att samlas upp från kommunens stränder och produktionsvåtmarker. Projektet kommer även att starta en testanläggning för rening av avloppsvatten genom odling av mikroalger. Mikroalgerna ska också kunna användas som material i biogasanläggningen, och i och med denna anläggning kommer Trelleborg att ligga i framkant vad gäller utvecklingen av avloppsreningsverken på ett miljömässigt hållbart sätt. Region Skåne har antagit mål för en omställning av energisystemet från fossilberoende till ett ökat utnyttjande av förnybara och lokala energikällor. Biogasen är för Skåne, som är ett av pilotlänen för denna utveckling, en vägarna framåt för lägre koldioxidutsläpp från energianvändning och transporter i regionen. En viktig del i Bucefalos är att marknadsföra Skånes satsningar på att använda överflödiga akvatiska resurser till hållbart nyttjande och biogasproduktion. Projektet påbörjades under hösten 2012 och ska avslutas under 2015.

När det gäller problemen med övergödning i Hanöbukten har HaV på uppdrag av regeringen undersökt orsakerna till miljöproblemen i Hanöbukten. Den 29 oktober 2013 överlämnade myndigheten slutrapporten till regeringen. Man konstaterar här att de fördjupade analyserna, som genomförts av HaV och dessförinnan av Länsstyrelsen i Skåne, inte har kunnat bekräfta de observerade problemen i Hanöbukten. Ingen enstaka faktor

eller enskild källa har kunnat pekats ut som bakomliggande orsak. HaV föreslår en satsning på 6 miljoner kronor för fortsatt utredning av miljösituationen i Hanöbukten. Man föreslår också ett pilotprojekt för Hanöbukten – en ny typ av åtgärd inom miljöövervakning, ett s.k. undersökande övervakningsprogram, som inte tidigare använts. HaV föreslår också att regeringen förstärker de miljöövervakningsprogram som pågår i området och drivs av länsstyrelserna i Skåne och Blekinge. Miljödepartementet uppger att beredning på området pågår.

Med det anförda föreslår utskottet att motion 2013/14:MJ514 (KD) lämnas utan vidare åtgärd.

Vänern

Fråga har ställts till miljöminister Lena Ek om regeringen avser att vidta några åtgärder för att förhindra och förebygga igenväxningen av Vänerns stränder (ip. 2012/13:464). I svaret den 22 augusti 2013 framhöll miljöministern att det primära ansvaret för detta ligger på länsstyrelserna. Länsstyrelserna har tillsammans med vattenmyndigheterna det regionala ansvaret för miljövärd och vattenförvaltning. I arbetet med att revidera åtgärdsprogrammet enligt EU:s ramdirektiv för vatten kommer det efter samråd med kommunerna att tas fram planer för hur det ska hanteras. Vad gäller en samordnad förvaltning av Vänern påpekade miljöministern nackdelarna med att ha en enda stark myndighet och att det framför allt är samverkan mellan de olika enheterna HaV, Naturvårdsverket och kommunerna, som lägger grunden för goda resultat. Dessa enheter samverkar i dag inom Vänerns vattenvårdsförbund.

Gällande vattenmiljön i Vänern påpekade miljöministern att regeringen arbetar aktivt för att bevara och främja hävden av betesmarker och slåtterängar som finns i odlingslandskapet. Ersättningar till skötsel av betesmarker och slåtterängar är en viktig del i det svenska Landsbygdsprogrammet. EU:s ramdirektiv för vatten ställer krav på att alla vattenförekomster inklusive Vänern ska nå god ekologisk och kemisk status till 2015. Vattenmyndigheterna arbetar med att ta fram reviderade åtgärdsprogram till 2015. I detta arbete analyseras om ytterligare åtgärder behövs för att nå god vattenkvalitet i Vänern. Regleringen av Vänern och klimatanpassningen av Götaälv dalen är en stor och viktig fråga för samhällsnyttan. Den har hantearats i flera utredningar, bl.a. i Klimat- och sårbarhetsutredningen (SOU 2007:60) och i ett delbetänkande (SOU 2006:94) som särskilt hanterar bl.a. Vänern. Effekterna på flora och fauna inklusive strandvegetation som resultat av ändrad tappning följs upp av Vänerns vattenvårdsförbund och länsstyrelserna genom en utökning av den nationella miljöövervakningen. Regeringen beslutade under 2012 att utse fler områden runt Vänern till Natura 2000-nätverket på grund av deras höga naturvärden. När det gäller skötseln av skyddade områden, däribland Natura 2000-områden, ligger

ansvaret på länsstyrelserna att utvärdera och genomföra de skötselåtgärder som behövs för att bevarandevärdena ska säkras och fortsätta att ha en gynnsam bevarandestatus.

Med det anförda föreslår utskottet att motion 2013/14:MJ219 (S) lämnas utan vidare åtgärd.

Sjögull

Naturvårdsverket påpekar i en rapport från 2010, Åtgärder mot främmande invasiva vattenväxter i sötvatten (rapport 6373), att åtgärder har gjorts mot sjögull under lång tid med begränsad framgång, bl.a. beroende på att det saknas riktlinjer och generella råd om effektiva åtgärder. För invasiva främmande vattenväxter såsom sjögull innebär detta bl.a. en ökad risk för spridning inom vattensystemet, vilket leder till behov av mer omfattande åtgärder och därmed högre kostnader. Naturvårdsverket konstaterar att det fortsatta framtida arbetet med främmande invasiva vattenväxter kan förbättras genom insatser på en rad olika områden. En ökad medvetenhet om konsekvenserna av främmande vattenväxter kan bidra till att minska problemets omfattning, då spridningen av exempelvis sjögull framför allt sker genom avsiktlig utsättning. Möjligheten att dra slutsatser om vilka metoder som lämpar sig bäst under olika förhållanden kan förbättras genom noggrann uppföljning av de åtgärder som genomförs. Genom att fastställa vem som bär ansvaret för att åtgärda invasiva främmande arter effektiviseras arbetet, och motåtgärder kan sättas in i ett tidigt skede. Slutligen bedöms genomförandet av metodstudier, med målsättningen att sammanställa mer detaljerade åtgärdsmanualer, kunna effektivisera det framtida arbetet betydligt.

Regeringen påpekar i budgetpropositionen för 2014 att man avser att intensifiera arbetet för att stoppa förlusten av biologisk mångfald och ekosystemtjänster senast till 2020 samt i möjligaste mån återställa dem. Regeringen har för avsikt att under våren 2014 lägga fast den politiska inriktningen för detta arbete i en särskild proposition. För detta ändamål satsar man 11 miljoner kronor 2014, 24 miljoner kronor 2015 och 27 miljoner kronor per år fr.o.m. 2016. Man konstaterar att aspekter som artskydd och bekämpning av invasiva främmande arter bör integreras i propositionen (prop. 2013/14:1 utg.omr. 20 s. 7).

Utskottet konstaterar också att EU-kommissionen under hösten 2013 har presenterat ett förslag till förordning om invasiva främmande arter som innebär att en förteckning över sådana arter som är av betydelse för hela EU och som uppfyller vissa kriterier ska antas av kommissionen genom genomförandeakter. De arter som anges i förteckningen får sedan inte avsiktligt föras in i EU, släppas ut, användas eller tillåtas reproducera sig där. Medlemsstaterna får vidta nödatgärder mot invasiva främmande arter även om de inte ingår i förteckningen. Förordningen innehåller även regler om invasiva främmande arter av betydelse för enstaka medlemsstater. Medlemsstaterna ska enligt förslaget förbjuda all avsiktlig utsättning i miljön

av sådana arter och informera kommissionen om vilka arter som anses vara av betydelse för dem. Medlemsstaterna ska även göra en analys av spridningsvägarna för invasiva främmande arter och senast 18 månader efter förordningens ikraftträdande identifiera de spridningsvägar som kräver åtgärder. Senast tre år efter förordningens ikraftträdandet ska varje medlemsstat upprätta och genomföra en handlingsplan med åtgärder. Senast 18 månader efter ikraftträdandet ska medlemsstaterna även ha inrättat ett offentligt övervakningssystem för att samla in och registrera uppgifter om förekomsten av invasiva främmande arter. Om en medlemsstat upptäcker en invasiv främmande art av betydelse för hela EU ska utrotningsåtgärder vidtas. Finansieringen åligger medlemsstaterna.

Regeringen ställer sig positiv till ett ökat samarbete på EU-nivå när det gäller invasiva främmande arter. Förslaget måste dock analyseras närmare vad gäller kostnadseffektiviteten och den administrativa bördan, men regeringen anser att det är viktigt att förhandlingarna inte drar ut på tiden utan att ett system inom EU kommer till stånd inom en nära framtid (Regeringskansliets faktapromemoria 2013/14:FPM7 Förordning om invasiva främmande arter).

Med det anförda föreslår utskottet att motion 2013/14: MJ415 (M) lämnas utan vidare åtgärd.

Reservationer

Utskottets förslag till riksdagsbeslut och ställningstaganden har föranlett följande reservationer. I rubriken anges vilken punkt i utskottets förslag till riksdagsbeslut som behandlas i avsnittet.

1. Havsmiljön i Östersjön, punkt 1 (S)

av Matilda Ernkrans (S), Jan-Olof Larsson (S), Sara Karlsson (S), Pyry Niemi (S), Kristina Nilsson (S) och Jonas Gunnarsson (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna

2012/13: MJ255 av Peter Jeppsson m.fl. (S) och

2013/14: MJ286 av Peter Jeppsson m.fl. (S) samt

avslår motionerna

2012/13: T411 av Anita Brodén (FP) yrkande 1,

2012/13: MJ227 av Christer Engelhardt (S) och

2013/14: MJ244 av Christer Engelhardt (S).

Ställningstagande

Enligt en studie från Institutionen för biologi och miljövetenskap vid Göteborgs universitet kommer temperaturen att vara högre och salthalten lägre i Östersjön i slutet av 2000-talet än någon gång tidigare. Temperaturökningen kommer att leda till att syrehalten i vattnet minskar, vilket gör effekterna av övergödningen än mer påtagliga. Ett tydligt tecken på övergödning är de återkommande algblomningarna i Östersjön, vilket i sin tur visar på vikten av att få ett kraftfullt stopp på jordbrukets näringsläckage. En ren och levande havsmiljö är ett betydelsefullt mål i sig, men tillståndet i Östersjön påverkar även flera viktiga näringsverksamheter, exempelvis turist- och fiskerinäringen. Om vi vill ha en levande kust och skärgård och en lönsam fiskerinäring måste miljöarbetet i Östersjön intensifieras. Östersjön är en unik miljö som det är vårt ansvar att bevara för kommande generationer. Samarbete är nyckeln till framgång i miljöarbetet. Vi måste agera tillsammans med våra grannländer runt Östersjön för att klara miljömålen, och kontakterna och dialogen med EU och grannländerna måste kontinuerligt utökas och förstärkas. Det går att motverka effekterna av de globala klimatförändringarna på miljön i Östersjön, men åtgärderna

måste sättas in snabbt och vara långsiktiga. Mot bakgrund av det anförda bör regeringen prioritera en fortsatt utveckling av miljöarbetet i Östersjön. Detta bör ges regeringen till känna.

2. Helcom, punkt 2 (S)

av Matilda Ernkrans (S), Jan-Olof Larsson (S), Sara Karlsson (S),
Pyry Niemi (S), Kristina Nilsson (S) och Jonas Gunnarsson (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförts i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna
2012/13:MJ455 av Matilda Ernkrans m.fl. (S) yrkande 20 och
2013/14:MJ492 av Matilda Ernkrans m.fl. (S) yrkande 28 och
avslår motion
2013/14:MJ424 av Jens Holm m.fl. (V) yrkandena 1 och 2.

Ställningstagande

Sverige har ett åtagande i Helsingforskonventionen (Helcom) om minskningar av utsläpp av kväve och fosfor i Östersjön. Sverige ska minska sina utsläpp av kväve med 21 000 ton och utsläppen av fosfor med 290 ton till 2021. Regeringen har i en skrivelse redovisat vilka åtgärder som regeringen vidtagit. Åtgärderna ska enligt överenskommelsen vara i bruk före 2016, men de åtgärder regeringen genomför ger inte tillräckliga effekter. En tydligare måluppföljning av Helcomåtagandena borde ge riksdagen bättre signaler om vilka åtgärder som behövs. Vi menar att det nu krävs en sammanhållen och mer ambitiös politik för att klara de stora miljöproblemen i våra hav. Vi efterlyser större handlingskraft och fler initiativ från regeringens sida, inklusive användning av relevanta EU-bidrag för att miljömålet Ingen övergödning som beslutats av riksdagen ska kunna uppfyllas. Troligen behövs ytterligare åtgärder. Vi menar att regeringen ska återkomma till riksdagen med uppgifter om måluppfyllelsen för Helcomåtagandet och en plan med nya åtgärder för att nå målet. Detta bör ges regeringen till känna.

3. Helcom, punkt 2 (V)

av Jens Holm (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion

2013/14:MJ424 av Jens Holm m.fl. (V) yrkandena 1 och 2 samt avslår motionerna

2012/13:MJ455 av Matilda Ernkrans m.fl. (S) yrkande 20 och

2013/14:MJ492 av Matilda Ernkrans m.fl. (S) yrkande 28.

Ställningstagande

Övergödning är ett stort problem för havsmiljön, och värst drabbat är Östersjön som är ett av världens känsligaste hav. Utsläppen av de övergödande ämnena kväve och fosfor måste därför minskas kraftigt för att stoppa algblomning, syrebrist och bottendöd. Stora källor till utsläpp är gödsel från jordbruket, avloppsvatten och kväveföreningar från trafiken. I Sverige ligger utsläppen av kväve och fosfor fortfarande långt över de nivåer som vi inom Östersjösamarbetet åtagit oss. Världsnaturfonden (WWF) presenterade i somras en granskning av Helcomländernas arbete med Baltic Sea Action Plan (BSAP). De konstaterar att alla länder ligger efter i arbetet med att uppfylla målen, inklusive Sverige. Danmark och Tyskland framhålls som länder som kommit längre än Sverige vad gäller genomförandet av åtagandena i BSAP. Nya snabba åtgärder är nödvändiga för att vi ska kunna uppfylla våra mål. Sverige bör inom Helcom verka för nationellt bindande reduktionsmål för kväve och fosfor. Regeringen ska skyndsamt återkomma med förslag på åtgärder för uppfyllandet av nationella åtaganden i BSAP. Detta bör ges regeringen till känna.

4. Läkemedelsrester, punkt 3 (S)

av Matilda Ernkrans (S), Jan-Olof Larsson (S), Sara Karlsson (S), Pyry Niemi (S), Kristina Nilsson (S) och Jonas Gunnarsson (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion

2012/13:MJ460 av Sven Britton m.fl. (S) yrkandena 1 och 2 samt avslår motionerna

2012/13:MJ230 av Jan Lindholm (MP) och

2012/13:MJ355 av Gustav Nilsson (M).

Ställningstagande

Medicinanvändningen ökar stadigt, och det är inte troligt att den fria apoteksetableringen och försäljningen av icke receptbelagda läkemedel i den allmänna handeln kommer att stoppa utvecklingen. Trots detta har inte reningsverkens förmåga att eliminera läkemedel förstärkts i tillräcklig

utsträckning. Det saknas kunskap om hur den ökade medicinanvändningen inverkar på medicinhalten i det renade avloppsvattnet. Enligt rapporter finns det drygt 150 olika läkemedelssubstanser i ytvatten och i renat kommunalt avloppsvatten i Sverige. Vid sidan av insatserna för att minska överförbrukningen av läkemedel är det angeläget att öka resurserna till forskning kring läkemedelsresters miljöpåverkan. Syftet är att ta reda på vilken effekt läkemedel som kommer ut i naturen via avloppsvatten kan ha på växter, djur och människor. Det behövs också en ökad teknikutveckling för att reducera halterna av läkemedel i avloppsvattnet och en större användning av de förbättrade reningsmetoder som redan i dag står till buds. Detta bör ges regeringen till känna.

5. Läckande vrak, punkt 4 (MP, V)

av Jens Holm (V) och Kew Nordqvist (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2012/13: MJ278 av Tina Ehn och Mats Pertoft (båda MP) yrkandena 2–4.

Ställningstagande

Runt om på jorden finns fartygsvrak som läcker eller kommer att läcka olja. Av den information man hittar när man läser om läckande vrak kan man utläsa att det kan röra sig om 8 569 fartygsvrak som beräknas innehålla en riskabel mängd olja. Av dessa vrak sjönk 75 procent under andra världskriget. De har nu legat på havets botten i många år, och under dessa år har skroven utsatts för rostangrepp och korrosion. Även andra laster lär finnas i flertalet fartyg som är skadliga för den marina miljön, såsom krigsmaterial och gödningsmedel. Det finns otroligt många konventioner, lagar och överenskommelser om hav, båtar, fartyg och ansvar. Men trots det har ingen kunnat klara av att lösa ansvarsfrågan för de gamla vraken från krigsåren. Vi utgår från att regeringen har hunnit med att få ett bättre kunskapsunderlag under åren och att de också kunnat bredda insikten om vilka kostnader det kan innebära att eventuellt ingripa med sanering av de vrak som anses riskera att läcka. Vi anser att det behöver tas fram förslag på åtgärder för hur vi fortsätter arbetet med och ökar kunskapen om de läckande vraken. Vi utgår från att man behöver ha en beredskap utifall en katastrof skulle inträffa, där större mängder olja plötsligt läcker ut. Vi föreslår också att man fördjupar kunskapen om vilka andra ämnen som kan finnas lastade i de sjunkna vraken, som behöver riskbedömas, och eventuellt ha beredskap för dessa laster. Detta bör ges regeringen till känna.

6. Rena kuster, punkt 5 (S, SD, V)

av Matilda Ernkrans (S), Jan-Olof Larsson (S), Sara Karlsson (S), Pyry Niemi (S), Josef Fransson (SD), Jens Holm (V), Kristina Nilsson (S) och Jonas Gunnarsson (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 5 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna

2012/13:MJ455 av Matilda Ernkrans m.fl. (S) yrkande 34 och

2013/14:MJ492 av Matilda Ernkrans m.fl. (S) yrkande 44.

Ställningstagande

Varje år dumpas tio miljoner ton sopor i världens hav – mycket är plast. Vattenlevande organismer skadas, och våra kuster skräpas ned. Bara i Nordsjön slängs ca 20 000 ton sopor direkt i havet. Av dessa spolas ca 500 ton i land på den svenska västkusten. Djur och fiskar trasslar in sig eller äter plastskräpet och hormonstörande eller cancerframkallande ämnen sprids till miljön från plasten. Små mikroskopiska plastpartiklar som uppkommit genom att plasten brutits ned av solljuset och genom slitning och nötning finns i vattnet. De tas upp av organismer och fiskar och sprids i livsmedelskedjan till oss människor. Skattebetalarna i de svenska kommunerna drabbas av stora kostnader för att städa kuststräckorna på grund av ett internationellt problem. Mottagningsanordningar i hamnarna där t.ex. fiskefartyg gratis kan lämna in plastavfall som de får i näten för att förhindra att plasten dumpas i havet igen är viktiga. Regeringen måste ta ett helhetsansvar och lyfta den här frågan och driva den i internationella konventioner. Målet måste vara att stoppa dumpningen av plast både från fartyg och från land. Detta bör ges regeringen till känna.

7. EU:s vattendirektiv och miljö kvalitetsnormer, punkt 6 (MP)

av Kew Nordqvist (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 6 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion

2013/14:MJ507 av Helena Leander m.fl. (MP) yrkandena 2–4.

Ställningstagande

Miljökvalitetsnormerna är bindande och sanktionerade av EU. Sveriges åtgärdsprogram för att klara normerna är däremot varken bindande eller sanktionerade på nationell nivå. Därför finns förutsättningar för en kulturkrock i miljöförvaltningen och risk för ett misslyckande vid genomförandet av vattendirektivet. Det kommer också oroande signaler från olika håll om att åtgärderna inom åtgärdsprogrammen inte kommer att räcka för att nå målen. Sammantaget tyder detta på att vi inte kommer att kunna leva upp till målen i ramdirektivet för vatten. EU-kommissionen kan komma att inleda ett överträdelseärende mot Sverige, såsom nu pågår med luftdirektivet. Vi anser att den nuvarande situationen inte är hållbar. Regeringen bör komma med konkreta förslag till starkare styrmedel för att vi ska kunna klara EU:s bindande miljömål.

Ett första steg är att ta bort möjligheten i 2 kap. 2 § miljöbalken att ge tillstånd eller dispens till en aktivitet som bidrar till att en miljökvalitetsnorm inte klaras därför att tillskottet är "obetydligt". Regeringen bör återkomma till riksdagen med ett förslag till upphävande av undantagsregeln som bl.a. medger tillstånd till förorenande verksamheter som bidrar till att miljökvalitetsnormerna inte uppnås. Det bör inom ramen för åtgärdsprogrammen kunna ställas större krav på verksamheter som kan bidra till att en miljökvalitetsnorm inte hålls. Regeringen bör se över miljöprövningsförordningen i syfte att anpassa den till vad som behövs för att klara miljökvalitetsnormerna. Om inte åtgärdsprogram får innehålla striktare krav på när tillstånd behövs kan kraven behöva skärpas. Ett starkare instrument kan vara att ändra i miljöbalken så att åtgärdsprogram ges rättsverkan gentemot enskilda, och myndigheter ges befogenheter att meddela bindande föreskrifter. Regeringen bör därför återkomma till riksdagen med förslag till verkkningsfulla instrument för att klara miljökvalitetsnormerna som rättsverkan gentemot enskilda och möjligheterna till omprövning av villkor. Detta bör ges regeringen till känna.

8. Ekonomiska styrmedel och övergödning, punkt 9 (MP, V) av Jens Holm (V) och Kew Nordqvist (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 9 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2012/13:MJ483 av Kew Nordqvist m.fl. (MP).

Ställningstagande

Vi anser att ekonomiska styrmedel är nödvändiga, om än inte tillräckliga, för att minska jordbrukets utsläpp av kväve och fosfor och klara våra miljömål. En skatt på konstgödsel är ett ekonomiskt styrmedel som kan utformas på olika sätt. Det finns också andra typer av ekonomiska styrmedel som skulle kunna inriktas på att minska utsläppen från jordbruk och andra sektorer. Allianspartierna har många gånger hänvisat till förslag om handel med utsläppsrätter för kväve och fosfor. Hittills har det inte hänt något i praktiken, utöver ett antal utredningsuppdrag. Man skulle också kunna tänka sig en övergödningsavgift på jordbruk som inte ingår i ett lokalt kretslopp. Det skulle man kunna göra genom att t.ex. kombinera växtodling och djurhållning på samma gård (vilket också ger andra fördelar, särskilt inom den ekologiska produktionen). Man skulle också kunna sluta avtal med jordbruk i närheten om leverans av foder och återföring av gödsel. Vi vill att regeringen återkommer med förslag om ett system för ekonomiska styrmedel som omfattar åtminstone den största enskilda utsläppskällan för övergödningsämnen, jordbruket, som ska träda i kraft senast den 1 juli 2014. Detta bör ges regeringen till känna.

9. Näringsbalanser på gårdsnivå, punkt 10 (MP, V)

av Jens Holm (V) och Kew Nordqvist (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 10 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion

2013/14:MJ507 av Helena Leander m.fl. (MP) yrkande 6.

Ställningstagande

Vi menar att det behövs fler förslag för att minska näringsläckaget från jordbruket, den största kvävekällan. Vi har kommit med en rad förslag om detta i olika sammanhang. Därtill vill vi lägga krav på obligatoriska växt-näringsbalanser på gårdsnivå. Redan i dag måste den som söker miljöersättningar för miljöskyddsåtgärder upprätta en växtnäringsbalans över gården. Många använder sig av LRF:s Miljöhusesyn, som dessutom är ett baskrav i kvalitetssäkringssystem såsom IP, IP Sigill och Krav. Vi ser positivt på att många bönder redan frivilligt tagit på sig detta, men menar att det blir en rättvisare konkurrens om alla bönder förväntas göra det och inte bara de särskilt miljöintresserade. Detta bör ges regeringen till känna.

10. Internationellt samarbete kring kväve, punkt 12 (MP)

av Kew Nordqvist (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 12 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2013/14:MJ507 av Helena Leander m.fl. (MP) yrkande 5.

Ställningstagande

Hösten 2009 presenterade tidskriften *Nature* uppmärksamman forskning om de ekologiska ramarna för mänsklig aktivitet. En forskargrupp med Johan Rockström i spetsen kartlade nio globala biologiska, geologiska och fysiska processer. Av dessa är störningen av kvävecykeln den minst uppmärksamman, såväl i Sverige som internationellt. I början av 2013 presenterade dock FN:s miljöprogram Unep rapporten *Our Nutrient World*. Där konstateras det att kväveföreningarna kan ställa till problem i miljön när koncentrationerna blir för höga. I form av kväveoxider och ammoniak bidrar t.ex. kväve till försurning av mark och vatten. Kväve är en av två stora källor till övergödning. Lustgas har en stark klimateffekt. I andra föreningar kan kväve bidra till miljöproblem från döda havsbottnar till uttunning av ozonlagret. Vi måste därmed effektivisera användningen av det reaktiva kvävet i alla led i samhället. Särskild uppmärksamhet riktas mot jordbruket, eftersom den överväldigande majoriteten av kväveomvandlingen sker inom jordbruket. Unep rapporten konstaterar att det behövs ett starkare internationellt samarbete kring kvävefrågan. För de andra frågorna där de planetära gränsvärdena bedöms överskridas, såsom förlust av biologisk mångfald och klimatförändringar, finns FN-konventioner sedan över 20 år tillbaka. Insikten om kväveproblematiken behöver öka både bland beslutsfattare och hos allmänheten. Regeringen bör verka för ett ökat internationellt samarbete kring kväve, antingen genom befintliga institutioner eller genom ett särskilt kväveorienterat organ. Detta bör ges regeringen till känna.

11. Toalettavfall från fartyg, punkt 13 (S, V)

av Matilda Ernkrans (S), Jan-Olof Larsson (S), Sara Karlsson (S), Pyy Niemi (S), Jens Holm (V), Kristina Nilsson (S) och Jonas Gunnarsson (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 13 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2012/13: MJ455 av Matilda Ernkrans m.fl. (S) yrkande 36 och 2013/14: MJ492 av Matilda Ernkrans m.fl. (S) yrkande 46.

Ställningstagande

Vi måste sluta att använda havet som en avfallsplats. Ett förbud mot att släppa ut orenat latrin- och toalettavfall från fritidsbåtar har införts. Förbudet planeras träda i kraft 2014 i särskilt känsliga områden som Östersjön, Skagerrak, Kattegatt, Öresund samt sjöar och inre vattendrag. År 2016 ska förbudet vara infört även i resten av landet (i Bottenviken och Bottenhavet). Men passagerarfärjorna i Skagerrak, Kattegatt och Östersjön tillåts fortfarande släppa ut sitt avloppsvatten. Vi menar att förbudet bör utökas till att gälla även passagerarfartyg. Det finns en överenskommelse mellan Sjöfartsverket och ett antal rederier om att avfallet ska lämnas i land, men den gäller främst den ordinarie färjetrafiken mellan Sverige och Finland, och inte de stora kryssningsfartygen. För att full effekt ska nås av förbudet mot utsläpp av toalettavfall bör fler hamnar kunna erbjuda avfallshantering. Sjöfarten är en viktig del i transportsystemet. Vi menar att utsläppskrav på internationell sjöfart bör ingå som en del i en framtida klimatöverenskommelse. Regeringen bör arbeta för en internationell överenskommelse så att sjöfart och flygtrafik bär sina miljökostnader. Detta bör ges regeringen till känna.

12. Enskilda avlopp, punkt 14 (S)

av Matilda Ernkrans (S), Jan-Olof Larsson (S), Sara Karlsson (S), Pyry Niemi (S), Kristina Nilsson (S) och Jonas Gunnarsson (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 14 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2012/13: MJ455 av Matilda Ernkrans m.fl. (S) yrkande 25 och 2013/14: MJ492 av Matilda Ernkrans m.fl. (S) yrkande 33 och avslår motion 2013/14: MJ424 av Jens Holm m.fl. (V) yrkande 3.

Ställningstagande

Det finns i dag ca 400 000 undermåliga enskilda avlopp i vårt land. I praktiken strider dessa avlopp mot lagen. Lagöverträdelserna förekommer framför allt i sommarhusområden längs våra kuster. Utsläpp av avloppsvatten som inte är tillräckligt renat från fosfor och kväve bidrar till övergödningen. Regeringen har tidigare haft sin tilltro till att ROT-arbete skulle

kunna öka takten för att åtgärda problematiken. Det finns inga uppgifter på att så sker i dag. Regeringen bör återkomma med hur den avser att arbeta för att minska den bristande tillsyn av enskilda avlopp som förekommer i vissa kommuner. Det bör även ses över om högre krav kan ställas på enskilda husägare att åtgärda bristfälliga enskilda avlopp. Detta bör ges regeringen till känna.

13. Enskilda avlopp, punkt 14 (V)

av Jens Holm (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 14 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion

2013/14:MJ424 av Jens Holm m.fl. (V) yrkande 3 och avslår motionerna

2012/13:MJ455 av Matilda Ernkrans m.fl. (S) yrkande 25 och

2013/14:MJ492 av Matilda Ernkrans m.fl. (S) yrkande 33.

Ställningstagande

Nära hälften av de 700 000 fastigheter i Sverige som har enskilda avlopp bedöms ha anläggningar som inte är godkända. Ungefär 130 000 av dem är direkt olagliga. Havs- och vattenmyndigheten har på regeringens uppdrag utrett metoder för att åtgärda undermåliga små avlopp och slutrapporterade uppdraget i september 2013. Vänsterpartiet anser att många förslag från myndigheten är relevanta, som t.ex. tydligare regler. Vi bedömer dock att behovet är stort av åtgärder som stimulerar gemensamma reningsanläggningar för enskilda avlopp som är gynnsamma för både miljö och fastighetsägare, utöver de insatser som är möjliga inom ramen för särskilda bidrag inom LOVA. Regeringen bör därför återkomma med förslag till ytterligare åtgärder som stimulerar gemensamma avloppslösningar. Detta bör ges regeringen till känna.

14. Grundvatten, punkt 15 (S)

av Matilda Ernkrans (S), Jan-Olof Larsson (S), Sara Karlsson (S), Pyry Niemi (S), Kristina Nilsson (S) och Jonas Gunnarsson (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 15 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna

2012/13:MJ455 av Matilda Ernkrans m.fl. (S) yrkande 29 och
2013/14:MJ492 av Matilda Ernkrans m.fl. (S) yrkandena 36–38.

Ställningstagande

Utvecklingen av kvaliteten på grundvattnet är mycket oklar. Detta menar vi är allvarligt eftersom grundvatten av god kvalitet är en grundläggande förutsättning för hela vår välfärd. Övervakningen är inte tillräckligt heltäckande för att följa måluppfyllelsen av miljömålet, och den kan inte heller sägas uppfylla kraven i EU:s vattendirektiv. Vi menar att regeringen ska säkerställa att ett nytt, mer heltäckande övervakningsprogram ska genomföras och att regeringen bör återkomma till riksdagen med lagregler om råvattenprovtagning vid allmänna vattentäkter. Regeringen bör även ge ansvaret för miljömålet Grundvatten av god kvalitet till Havs- och vattenmyndigheten. Vår tillgång på bra dricksvatten påverkas av klimatförändringarna. Dessa innebär ökad nederbörd, vilket leder till översvämningar och avbrott av vattenförsörjningen. Regnvatten och dagvatten riskerar att tränga in i yt- och grundvattentäkter, och risken för vattenburen smitta genom encelliga parasiter (t.ex. amöbor) och virus kommer sannolikt att öka på grund av temperaturökningarna. Även om större delen av Sverige beräknas få ökade regnmängder så finns det ett område i sydvästra Sverige som kommer att få problem med vattenbrist. Vi menar att sårbarheten på grund av klimatförändringarna i större utsträckning måste analyseras av kommunerna. Vattentäkter bör skyddas med vattenskyddsområden i större utsträckning än i dag. Detta bör ges regeringen till känna.

15. Skyddet av dricksvattentäkter, punkt 16 (S, MP, V)

av Matilda Ernkrans (S), Jan-Olof Larsson (S), Sara Karlsson (S), Pyry Niemi (S), Jens Holm (V), Kristina Nilsson (S), Jonas Gunnarsson (S) och Kew Nordqvist (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 16 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna
2012/13:MJ455 av Matilda Ernkrans m.fl. (S) yrkande 23,
2013/14:MJ346 av Cecilia Dalman Eek (S) och
2013/14:MJ492 av Matilda Ernkrans m.fl. (S) yrkande 31.

Ställningstagande

Rent vatten är en av våra viktigaste ekosystemtjänster, och dricksvatten är vårt viktigaste livsmedel. Arbetet pågår med att skydda dricksvattentäkter, men mycket återstår. Fortfarande saknar många ytvattentäkter skydd i form av vattenskyddsområden, och många kommuner saknar vattenförsörj-

ningsplaner. Ett allvarligt hot mot ytvattentäkter och ytliga grundvattentäkter har nu blivit tydligt genom klimatförändringarnas effekter på nederbörden. Klimatförändringarnas påverkan på dricksvattnet handlar både om ökade vattenmängder i avloppssystemen och mikrobiologisk påverkan på vattenkvaliteten. Om vattenförsörjningen försämras kan det leda till stora kostnader för samhället. Ett samlat arbete med verksamheter, organisationer och boende runt vattentäkterna kan identifiera och motverka risker för dricksvattentäkter genom inrättandet av vattenskyddsområden där särskilda regler gäller för att skydda råvattnet som är en gemensam resurs. För att lyckas med det krävs ett tydligt nationellt stöd för vilka ansvarsförhållanden som ska gälla, ett rimligt nationellt skydd för de stora ytvattentäkterna och ett starkare stöd till kommunerna som har ansvaret. Vidare anser vi att arbetet med att skydda vattentäkterna måste intensifieras genom en förändrad prioritering hos de statliga myndigheter som har ansvaret. Detta bör ges regeringen till känna.

16. Avloppsinträngning i dricksvatten, punkt 17 (S, SD)

av Matilda Ernkrans (S), Jan-Olof Larsson (S), Sara Karlsson (S), Pyy Niemi (S), Josef Fransson (SD), Kristina Nilsson (S) och Jonas Gunnarsson (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 17 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna

2012/13:MJ455 av Matilda Ernkrans m.fl. (S) yrkande 24 och

2013/14:MJ492 av Matilda Ernkrans m.fl. (S) yrkande 32.

Påverkan från avloppsvatten ökar i högexploaterade områden i Sverige. På många platser har kommunerna tagit för lätt på riskerna med att avloppsvatten tränger in i dricksvattnet. I Östersund orsakades en sjukdomsspridning av en enda felkopplad avloppskälla. I fjällområdet i Sälen har den snabba expansionen lett till problem. I strandnära lägen, t.ex. längs Mälaren, har bebyggelsen med enskilda avlopp och vattentäkter vuxit från stranden och uppåt sluttningar, vilket lett till att avlopp från nyare hus har trängt in i de äldre strandnära husens brunnar. Vi tror att detta är ett kommande stort problem, och ansvaret ligger hos Sveriges kommuner. Naturvårdsverket bör få en uppgift att följa utvecklingen och tidigt ge kommunerna stöd och möjlighet att dela med sig av sina erfarenheter av problemen med vattenförsörjning på grund av snabb exploatering. Detta bör ges regeringen till känna.

17. Utfasning av tvåtaktsmotorer, punkt 18 (S, MP, V)

av Matilda Ernkrans (S), Jan-Olof Larsson (S), Sara Karlsson (S), Pyry Niemi (S), Jens Holm (V), Kristina Nilsson (S), Jonas Gunnarsson (S) och Kew Nordqvist (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 18 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna

2012/13: MJ279 av Helena Leander och Mats Pertoft (båda MP),

2012/13: MJ455 av Matilda Ernkrans m.fl. (S) yrkande 37 och

2013/14: MJ492 av Matilda Ernkrans m.fl. (S) yrkande 47.

Ungefär var tredje fritidsbåt i Sverige, totalt ca 200 000, har en gammal tvåtaktsmotor. Dessa släpper ut 20 till 30 procent av bensinen oförbränd i luft och vatten. Det medför att tvåtaktsmotorerna släpper ut mer olja och bensin till vattnet än hela den svenska yrkestrafiken. På sikt är det enda raka att traditionella tvåtaktsmotorer fasas ut. I dag finns moderna tvåtaktsmotorer med lägre utsläpp, och regeringen bör återkomma till riksdagen med förslag till stimulansåtgärder och regelverk i syfte att fasa ut användningen av äldre och miljöpåverkande tvåtaktsmotorer i våra havsområden, sjöar och vattendrag. Detta bör ges regeringen till känna.

18. Miljöproblem vid småbåtshamnar, punkt 19 (MP)

av Kew Nordqvist (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 19 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion

2012/13: MJ278 av Tina Ehn och Mats Pertoft (båda MP) yrkande 5.

Den tennorganiska föreningen TBT betraktas som ett av de absolut giftigaste ämnena som släppts ut i miljön. Det är jämförbart med dioxin och skadar levande organismer. TBT har använts som ett medel för att hindra påväxt av bl.a. havstulpaner på båtskrov. I EU har man sedan juli 2003 förbjudit användningen av dessa färger på alla båtar och fartyg oavsett storlek som är registrerade i medlemsstaterna, men gifterna finns trots detta kvar i omlopp. Att TBT dyker upp i slam och sediment innebär att vi bör hantera kringverksamheter runt småbåtshamnar med ansvar och försiktighet. Mycket pekar på behovet av ett medvetet och omsorgsfullt omhändertagande av dagvatten från verksamheter med båtuppsättningsplatser. Samtidigt ger det utrymme att ta upp vikten av att kraftfullt utveckla alter-

nativen till båtottenfärger, såsom båtbottevättar, gumminattor som sluter tätt mot skrovet vid hamnplatsen, ytlager som förhindrar påväxt samt andra miljövänliga tekniker. Detta bör ges regeringen till känna.

BILAGA

Förteckning över behandlade förslag

Motioner från allmänna motionstiden hösten 2012

2012/13:T411 av Anita Brodén (FP):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om samordnade internationella åtgärder för att rädda Östersjön.

2012/13: MJ227 av Christer Engelhardt (S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om havsmiljön i Östersjön.

2012/13: MJ230 av Jan Lindholm (MP):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om behovet av en översyn av regler och lagar med målet att läckaget till miljön av läkemedel och läkemedelsrester minimeras så långt möjligt är.

2012/13: MJ255 av Peter Jeppsson m.fl. (S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en fortsatt utveckling av miljöarbetet i Östersjön.

2012/13: MJ278 av Tina Ehn och Mats Pertoft (båda MP):

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om behovet av att arbeta fram lösningar som kan förhindra att olja läcker från de sjunkna fartyg som avses i motionen.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att följa utvecklingen runt att olja läcker från rostiga vrak.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om behovet av att ha en beredskap för läckage av olja och andra miljögifter, såsom gödningsmedel och senapsgas, som kan finnas i de vrak som avses i motionen.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om miljöproblemen vid småbåtshamnar och behovet av ett bättre och omsorgsfullare omhändertagande av dagvatten från verksamheter med båtuppsättningsplatser.

2012/13: MJ279 av Helena Leander och Mats Pertoft (båda MP):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om utfasning av tvåtaktsmotorer.

2012/13: MJ325 av Tuve Skånberg (KD):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att införa krav på odlingsfria zoner på 5–10 meter längs vattendrag.

2012/13: MJ355 av Gustav Nilsson (M):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en fortsatt översyn för att få fram ett brett underlag vad gäller den samlade effekten av alla kemiska substanser som tillsammans kan tänkas orsaka skador på växt- och djurlivet i Östersjön.

2012/13: MJ455 av Matilda Ernkrans m.fl. (S):

20. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen ska återkomma till riksdagen med uppgifter om måluppfyllelsen för Helcomåtagandet och en plan med nya åtgärder för att nå målet.
23. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att arbetet med att skydda vattentäkterna måste intensifieras genom en förändrad prioritering hos de statliga myndigheter som har ansvaret.
24. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen ska ge Naturvårdsverket i uppgift att följa utvecklingen av vattenproblem i kommunerna på grund av avloppsinträngning och tidigt ge kommuner stöd och möjlighet att ta del av erfarenheter av problem med vattenförsörjning på grund av snabb exploatering.
25. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen bör arbeta för att minska bristande tillsyn av enskilda avlopp i vissa kommuner och undersöka om högre krav kan ställas på enskilda husägare för att åtgärda bristfälliga enskilda avlopp.
29. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen ska säkerställa att ett nytt mer heltäckande övervakningsprogram för grundvatten genomförs och att regeringen bör återkomma till riksdagen med lagregler om råvattenprovtagning vid allmänna vattentäkter.
34. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen bör arbeta fram ett program för rena kuster inom ramen för EU.
36. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att förbudet mot att släppa ut orenat latrin- och toalettavfall bör utökas till att gälla även färjor och kryssningsfartyg för att hejda övergödningen.

37. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma till riksdagen med förslag till stimulansåtgärder och regelverk i syfte att fasa ut användningen av smutsiga tvåtaktsmotorer i våra havsområden, sjöar och vattendrag.

2012/13: MJ460 av Sven Britton m.fl. (S):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att se över möjligheten att stärka forskningen om effekterna av läkemedelsrester i avloppsvattnet.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att se över möjligheten att öka användningen av befintliga reningstekniker för att reducera läkemedelshalten i avloppsvattnet.

2012/13: MJ483 av Kew Nordqvist m.fl. (MP):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med förslag om ett system för ekonomiska styrmedel som omfattar åtminstone den största enskilda utsläppskällan för övergödningsämnen, jordbruket, att träda i kraft senast den 1 juli 2014.

2012/13: N366 av Jennie Nilsson m.fl. (S):

21. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att se över möjligheterna att begränsa ingrepp i vattenproduktionen.

Motioner från allmänna motionstiden hösten 2013

2013/14: MJ219 av Jonas Gunnarsson (S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en bättre och mer sammanhållen förvaltning av Vänern.

2013/14: MJ244 av Christer Engelhardt (S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om gränsöverskridande ansvar för havsmiljön i Östersjön.

2013/14: MJ286 av Peter Jeppsson m.fl. (S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en fortsatt utveckling av miljöarbetet i och runt Östersjön.

2013/14: MJ295 av Christer Adelsbo (S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att man bör se över Naturvårdsverkets regeringsuppdrag när det gäller hållbar återföring av fosfor.

2013/14: MJ346 av Cecilia Dalman Eek (S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att stärka skyddet för dricksvattentäkter.

2013/14: MJ415 av Katarina Brännström (M):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att överväga en översyn av samarbeten för att motverka spridningen och skadeverkningarna av sjögull.

2013/14: MJ424 av Jens Holm m.fl. (V):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige inom Helcom bör verka för nationellt bindande reduktionsmål för kväve och fosfor.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att skyndsamt återkomma med förslag på åtgärder för uppfyllande av nationella åtaganden i Baltic Sea Action Plan.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med förslag till ytterligare åtgärder som stimulerar gemensamma avloppslösningar.

2013/14: MJ492 av Matilda Ernkrans m.fl. (S):

28. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen ska återkomma till riksdagen med uppgifter om måluppfyllelsen för Helcom-åtagandet och en plan med nya åtgärder för att nå målet.
31. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att arbetet med att skydda vattentäkterna måste intensifieras genom en förändrad prioritering hos de statliga myndigheter som har ansvaret.
32. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen ska ge Naturvårdsverket i uppgift att följa utvecklingen av vattenproblem i kommunerna på grund av avloppsinträngning och tidigt ge kommuner stöd och möjlighet att ta del av erfarenheter av problem med vattenförsörjning orsakade av snabb exploatering.

33. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen bör arbeta för att minska den bristande tillsynen av enskilda avlopp i vissa kommuner och undersöka om högre krav kan ställas på enskilda husägare för att åtgärda bristfälliga enskilda avlopp.
36. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen ska säkerställa att ett nytt mer heltäckande övervakningsprogram för grundvatten genomförs och att regeringen bör återkomma till riksdagen med lagregler om råvattenprovtagning vid allmänna vattentäkter.
37. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att tydligare ange ansvaret för miljömålet Grundvatten av god kvalitet till Havs- och vattenmyndigheten.
38. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om åtgärder för att säkra grundvatten av god kvalitet i ett förändrat klimat.
44. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen bör arbeta fram ett program för rena kuster inom ramen för EU.
46. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att förbudet mot att släppa ut orenat latrin- och toalettavfall bör utökas till att gälla även färjor och kryssningsfartyg för att hejda övergödningen.
47. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma till riksdagen med förslag till stimulansåtgärder och regelverk i syfte att fasa ut användningen av äldre och miljöpåverkande tvåtaktsmotorer i våra havsområden, sjöar och vattendrag.

2013/14: MJ507 av Helena Leander m.fl. (MP):

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma till riksdagen med förslag till upphävande av undantagsregeln som bl.a. medger tillstånd till förorenande verksamheter som bidrar till att miljökvalitetsnormer inte klaras.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen bör se över miljöprövningsförordningen i syfte att anpassa den till vad som behövs för att klara miljökvalitetsnormer.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma till riksdagen med förslag till verkningfulla instrument för att klara miljökvalitetsnormer som rättsverkan gentemot enskilda eller möjlighet till omprövning av villkor.

5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen bör verka för ett ökat internationellt samarbete kring kväve.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om obligatoriska näringsbalanser på gårdsnivå.

2013/14: MJ514 av Tuve Skånberg (KD):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att rensa Österlens sandstränder från ruttnande tång.